

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 3021
Internetsite: www.spoa.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41150815

Verslag over het boekjaar 1-1-2023 t/m 31-12-2023

Colofon

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Redactie

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, Heerlen

SPOA jaarverslag 2023

Voorwoord

In 2023 werd de Wet toekomst pensioenen na een langdurige politieke discussie van kracht. SPOA is al sinds 2020 aan de slag om de implementatie van deze wet voor te bereiden. In 2023 hebben we belangrijke voortgang geboekt: de inhoud van de flexibele premieregeling is bekend, voor de risicohouding is een concept geformuleerd, het (toekomstige) beleggingsbeleid staat in de steigers, de datakwaliteit wordt onderzocht en waar nodig wordt deze verder op orde gebracht. Samen met BPOA is gewerkt aan het transitieplan en de communicatie daarover met hun leden en onze deelnemers. De stemming over dit plan door de leden van BPOA in de ALV in maart 2024 was een belangrijke mijlpaal. Met een goedkeuring van meer dan 90% hebben de leden een stevig mandaat gegeven om de nieuwe regeling in te voeren.

Ook noemenswaard is het besluit om afscheid te nemen van onze uitvoerder AZL. Gezien de door ons onderkende impact van wijziging van uitvoerder was dat geen eenvoudig besluit. In Visma Idella hebben we een partner gevonden waarmee we de transitie naar de nieuwe regeling snel, zorgvuldig en beheerst kunnen uitvoeren. Per 1 januari 2025 wordt eerst de huidige pensioenregeling naar de nieuwe uitvoerder overgedragen; de omzetting naar de nieuwe regeling volgt een jaar later.

Op financieel gebied was 2023 een positief jaar. De beleidsdekkingsgraad steeg van 113,7% naar 122,5%, mede door het positieve beleggingsrendement van 8,1%. Met deze beleidsdekkingsgraad zijn we formeel uit herstel en hoeven daarom ook geen herstelplan meer in te dienen bij DNB. Ook konden we per 1 januari 2024 de volledige (voorwaardelijke) toeslag van 1,5% toekennen. Tevens was het mogelijk om in 2023 een wat hogere pensioenopbouw te realiseren en is in 2024 de pensioenopbouw met 1,85% wederom hoger dan de beoogde opbouw van 1,3%.

Het ontwikkelen van een nieuwe regeling naast het onderhouden van de huidige regeling vraagt een intensieve samenwerking tussen verschillende partijen en een grote inzet van alle betrokkenen. Gelukkig doen we dit alles met een stabiel team van zowel bestuur als VO en VC alsmede adviseurs en bestuursondersteuning die het fonds goed kennen en die met plezier met ons aan deze pittige opdracht werken. Wel zijn er enkele wijzigingen geweest vanwege het bereiken van de einddatum van de zittingstermijn. Per eind 2023 is Chris Heerkens gestopt met zijn werkzaamheden voor het VO en in april 2024 is Ronald Heijn afgetreden als bestuurslid en voorzitter van de beleggingscommissie. Op deze plek wil ik ze (nogmaals) bedanken voor hun jarenlange inzet voor SPOA. Ook voor Annelien van Groningen, die na de ALV van BPOA van maart is afgetreden als voorzitter van BPOA, mag een woord van dank niet ontbreken.

2024 zal in het teken staan van de transitie van AZL naar Visma Idella en de verdere voorbereidingen op de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. Tevens zal aandacht besteed worden aan DORA en de nieuwe ESG-vereisten. Om de risicohouding nader vorm te geven zijn we opnieuw een risicopreferentie onderzoek gestart, waarbij we rekening houden met de nieuwe inzichten sinds ons vorige onderzoek in 2022. Eind 2024 zullen alle inspanningen leiden tot het implementatieplan zodat in 2025 de nieuwe regeling daadwerkelijk kan worden ingeregeld. Kortom, rust in het vaarwater zal er nog niet zijn, en dat zal ook 2024 weer een boeiend en intensief jaar maken.

Mariëtte van de Lustgraaf-Wielens
Voorzitter bestuur SPOA

Inhoud

	Pagina
SPOA jaarverslag 2023	
Voorwoord	3
Meerjarenoverzicht	
	7
Bestuursverslag	
1. Karakteristieken van het pensioenfonds	9
2. Pensioenbeheer	11
3. Communicatie	22
4. Financieel	24
5. Beleggingen	27
6. Actuarieel	32
7. Governance	36
8. Integraal Risicomanagement	43
9. Wet toekomst pensioenen	48
10. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst	51
11. Organisatie pensioenfonds	52
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	55
Reactie van het bestuur	56
Intern toezicht	
Oordeel en samenvatting visitatie 2023	57
Reactie van het bestuur	58

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	60
Staat van baten en lasten	62
Kasstroomoverzicht	63
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	64
Toelichting op de balans per 31 december	70
Toelichting op de staat van baten en lasten	77
Resultaatbestemming	82
Gebeurtenissen na balansdatum	82
Verbonden partijen	82
Risicoparagraaf	83

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming	95
Actuariële verklaring	96
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	98

Bijlagen

SFDR	108
------	-----

Meerjarenoverzicht

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.942	2.909	2.933	2.949	2.958
Gewezen deelnemers	1.316	1.311	1.291	1.271	1.202
Pensioengerechtigden	1.622	1.565	1.486	1.428	1.380
Totaal	5.880	5.785	5.710	5.648	5.540
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen (voorwaardelijk)					
Indexatie actieven	1,5%	3,0% ¹⁾	0,0%	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven	1,5%	3,0% ¹⁾	0,0%	0,0%	0,0%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	1.710.884	1.585.143	2.119.921	2.205.560	1.952.008
Beleggingsopbrengsten	123.948	-379.293	-6.276	213.598	293.509
Totaal rendement	8,1%	-17,9%	-0,1%	11,4%	18,3%
Reserves					
Algemene reserve	282.379	276.268	82.931	-66.744	-81.865
Totaal reserves	282.379	276.268	82.931	-66.744	-81.865
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.569.478	1.462.277	2.043.412	2.205.770	2.014.771
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	259	298	396	477	592
Overige technische voorzieningen	2.306	2.675	2.587	2.142	406
Totaal technische voorzieningen	1.572.043	1.465.250	2.046.395	2.208.389	2.015.769

1) Dit is 1,5% per 1 januari 2022 met terugwerkende kracht en 1,5% per 1 januari 2023.

	2023	2022	2021	2020	2019
Premiebijdragen van deelnemers	42.157	41.033	38.306	35.780	32.381
Pensioenuitkeringen	46.034	43.886	41.133	39.141	37.088
Pensioenvermogen	1.854.422	1.741.518	2.129.326	2.141.645	1.933.904
Dekkingsgraad					
Actuele dekkingsgraad ¹⁾	118,0%	118,9%	104,1%	97,0%	95,9%
Vereiste dekkingsgraad	117,9%	118,6%	115,6%	114,5%	115,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,3%	104,3%	104,2%	104,2%
Beleidsdekkingsgraad	122,5%	113,7%	101,0%	91,0%	94,7%
Premiedekkkingsgraad	116,5%	100,9%	92,0%	98,4%	94,2%

1) De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: $(282.379 + 1.572.043) / 1.572.043 \times 100\% = 118,0\%$.

Bestuursverslag

1 Karakteristieken van het pensioenfonds

1.1 Werkingssfeer en doelstelling

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, één en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

1.2 Missie van SPOA

SPOA streeft naar een passend pensioenproduct voor aangesloten apothekers en draagt hieraan bij door kwaliteitsgericht, kostenbewust, maatschappelijk verantwoord en evenwichtig te handelen. SPOA staat dicht bij (voormalig) aangesloten apothekers en hun nabestaanden en voert een solide financieel beleid.

Het bestuur van SPOA gaat bij ieder strategisch en beleidsmatig besluit zoveel mogelijk uit van deze missie.

1.3 Visie van SPOA

SPOA is een pensioenfonds van en voor (voormalig) aangesloten apothekers. SPOA handelt in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. SPOA ziet het als haar taak om haar belanghebbenden te voorzien van de benodigde informatie om keuzes gebaseerd op feiten te kunnen maken. Het bestuur staat daarom in contact met beroepsgenoten en bevordert het pensioenbewustzijn van belanghebbenden door relevante en transparante communicatie, ook als het gaat om risico's, rechten en koopkracht van de (gewezen) deelnemer, de gepensioneerden en hun nabestaanden.

De visie heeft in het bijzonder de aandacht in de communicatie tussen SPOA en de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

1.4 Strategie van SPOA

SPOA kent een zo efficiënt mogelijk operationele uitvoering in combinatie met een gezonde bedrijfsvoering, een proactieve houding en verandervermogen door:

- de processen adequaat in te richten en vast te leggen, en op beheerste wijze te doorlopen;
- het vermogen te beheren op basis van beleggingsbeginselen, waarbij een prudent en verantwoord beleggingsbeleid wordt vastgesteld;
- de prestaties van SPOA op het gebied van beleggen, kosten en risicomanagement te monitoren en te vergelijken met alternatieven;
- de sterkten en zwakten van de eigen organisatie te kennen en te vergelijken met alternatieve aanbieders voor pensioenen;
- deelnemers en belanghebbenden op een begrijpelijke en relevante wijze van informatie te voorzien;
- op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in de pensioensector en binnen de beroepsgroep.

1.5 Kernwaarden van SPOA en verantwoording beleid

Het bestuur van SPOA handelt vanuit de volgende kernwaarden:

Verbonden:

SPOA is van en voor (voormalig) aangesloten apothekers en handelt in het belang van haar deelnemers. SPOA heeft korte lijnen met de beroepsgroep, heeft verstand van de apothekersbranche en het bestuur bestaat grotendeels uit beroepsgenoten. SPOA heeft oog voor de verschillen in deelnemers (jong, oud, zelfstandig, loondienst) en ziet waar de wensen gehonoreerd kunnen worden binnen de doelstellingen en taken van SPOA.

Toegewijd:

SPOA voert de aan haar toevertrouwde taken op een adequate, correcte, weloverwogen, deskundige en zorgzame wijze uit. De deelnemers kunnen op SPOA vertrouwen. SPOA werkt vanuit een robuust en solide beleidskader en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur. De beslissingen van SPOA zijn zorgvuldig en passend binnen het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan de normen van SPOA voldoen.

Laagdrempelig:

SPOA is aanspreekbaar op haar gedrag en besluiten. SPOA is bereikbaar en de communicatie over de pensioenregeling, de financiële positie van SPOA en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden van SPOA, is helder en open. Over de invulling van de aan SPOA opgedragen taken, het gevoerde beleid en de resultaten daarvan legt het bestuur van SPOA verantwoording af aan de daarvoor aangewezen organen.

SPOA geeft uitvoering aan de pensioenregeling zoals vastgesteld door BPOA. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goed huisvader' de regie over de werkzaamheden van het pensioenfonds. Daartoe hanteert het pensioenfonds de volgende beleids- en verantwoordingscyclus:

- **Beleid vastlegging:** vastgelegd in het reglement en de uitvoeringsovereenkomst
- **Analyse en verankering:** door middel van een Asset and Liability Management Study (ALM) en vastlegging in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en het risicomanagement beleidsdocument
- **Implementatie:** vastgelegd in uitbestedingsdocumenten, vermogensbeheermandaten, Service Level Agreements
- **Monitoren:** door middel van SLA rapportages, performance rapportages, risicorapportages en ISAE-rapporten
- **Verantwoording:** UPO (uniform pensioenoverzicht), jaarrekening, verslag Verantwoordingsorgaan en Intern Toezicht, communicatie naar deelnemers

1.6 Opdrachtaanvaarding

Artikel 109a van de Wet verplichte beroepspensioenregeling draagt het bestuur van SPOA op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door de beroepspensioenvereniging BPOA ontworpen pensioenregeling. SPOA en BPOA hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een uitvoeringsovereenkomst.

2. Pensioenbeheer

2.1 Pensioenregeling

De pensioenregeling is vastgesteld door de beroepspensioenvereniging BPOA en wordt uitgevoerd door SPOA. De pensioenregeling is uitgewerkt in het pensioenreglement.

Pensioensysteem

De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsregeling in de zin van de Wet verplichte beroepspensioenregeling en is een collectieve beschikbare premieregeling met directe omzetting in pensioenaanspraken.

Premie

De pensioenregeling is gebaseerd op een vooraf vastgestelde premie (2023: 30,7%) van de pensioengrondslag, die de deelnemers afdragen aan SPOA. Het pensioengevend inkomen is hierbij gemaximeerd op € 96.836 (2023) op fulltimebasis. De franchise is € 16.322 (2023).

Ouderdomspensioen

De beoogde opbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 1,3% van de pensioengrondslag. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw dan wordt de opbouw van het ouderdomspensioen in dat jaar verminderd. In 2023 was ruimte om in eerdere jaren gemiste pensioenopbouw te compenseren en bedroeg de opbouw van levenslang ouderdomspensioen 1,38% van de pensioengrondslag. De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

Voor de aanspraken op ouderdomspensioen van deelnemers en van gewezen deelnemers geldt een vaste stijging met 1,5% per jaar (onvoorwaardelijke toeslag) tot de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar, eventueel vermeerderd met een resultaatafhankelijke verhoging (voorwaardelijke toeslag). Jaarlijks beziet het bestuur of een voorwaardelijke toeslag wordt toegekend.

Voor de ingegane pensioenen geldt uitsluitend de genoemde voorwaardelijke toeslag. De voorwaardelijke toeslagverlening is gebaseerd op de prijsindex met een maximum van 1,5%. Dit is de maatstaf voor het bijhouden van de toeslagachterstand (zie tabel bij toeslagverlening).

Partnerpensioen

Het beoogde partnerpensioen bedraagt sinds 1 januari 2015 voor elk deelnemersjaar 1,313% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag van de deelnemer. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw, dan wordt de opbouw van het partnerpensioen in dat jaar verminderd. In 2023 bedroeg de opbouw van partnerpensioen 1,313% van de pensioengrondslag.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het partnerpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het partnerpensioen zoals dat verzekerd was per 31 december 2014.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op het overlijden van de (gewezen) deelnemer en duurt voort tot uiterlijk de 21-jarige leeftijd van het op wezenpensioen recht hebbende kind. Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het wezenpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het wezenpensioen zoals dat verzekerd was per 31 december 2014.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft gezien de financiële positie van het pensioenfonds eind 2023 besloten om een voorwaardelijke toeslag van 1,5% te verlenen per 1 januari 2024. SPOA houdt de achterstand in toeslagverlening bij.

In onderstaande tabel is de toeslagachterstand van de deelnemers bij SPOA opgenomen. De toeslagachterstand per 1 januari 2024 bedraagt 30,9%. In deze achterstand zijn de niet-gerepareerde verlagingen uit de periode 2008 tot en met 2014 ad 23,4% meegenomen.

Datum	Maatstaf	Toeslagverlening	Achterstand
1-1-2015			23,4%
1-1-2016	0,40%	0,00%	23,9%
1-1-2017	0,00%	0,00%	23,9%
1-1-2018	1,50%	0,00%	25,8%
1-1-2019	1,50%	0,00%	27,7%
1-1-2020	1,50%	0,00%	29,6%
1-1-2021	1,00%	0,00%	30,9%
1-1-2022	1,50%	1,50%	30,9%
1-1-2023	1,50%	1,50%	30,9%
1-1-2024	1,50%	1,50%	30,9%

Vervallen zeer kleine pensioenaanspraken

Sinds 1 januari 2019 vervallen zeer kleine pensioenaanspraken bij einde deelneming. Als het opgebouwde ouderdomspensioen bij einde deelneming op de reguliere ingangsdatum van het pensioen niet meer bedraagt dan € 2 bruto per jaar vervallen de pensioenaanspraken van een deelnemer van rechtswege bij einde van de deelneming. Dat geldt dan zowel voor het ouderdomspensioen als partner- en wezenpensioen. De waarde van de vervallen zeer kleine pensioenaanspraken wordt toegevoegd aan de algemene middelen van SPOA.

In 2023 zijn er geen kleine pensioenen vervallen.

2.2 Uitvoering van de verplichtstelling

Op grond van de verplichtstelling is deelname aan de pensioenregeling van SPOA verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Onder openbare apotheek wordt verstaan een apotheek die farmaceutische zorg levert voor extramurale toepassing. Deze apothekers moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds.

SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven en controleert zo goed mogelijk of alle openbare apothekers deelnemen aan de pensioenregeling. Aangezien SPOA zich voor deze controle niet kan baseren op een register van apothekers, en zowel SPOA als andere instanties zijn gebonden aan de privacywetgeving, ligt de focus met name op communicatie over de verplichte deelname aan SPOA. Daarom wordt bij de universiteiten aan de afstuderende apothekers informatie verstrekt over SPOA en BPOA. In relevante nieuwsbrieven wordt met regelmaat aandacht gevraagd voor de pensioenregeling en de wijze waarop deelnemers zich kunnen aanmelden. Daarnaast heeft ook BPOA een taak in de bewustwording van de beroepsgenoten.

Onderdeel van de uitvoering van de verplichtgestelde pensioenregeling is de inwinning van de juiste inkomensgegevens. De beroepsgenoten zijn op grond van de verplichtstelling en de Wet verplichte beroepspensioenregeling zelf verantwoordelijk

om tijdig de juiste inkomensgegevens door te geven en de premienota's te betalen. Zij doen dit via het digitale portaal MijnPensioenadministratie.

2.3 Wijzigingen in de fondsdocumenten

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Het bestuur actualiseert de ABTN tenminste elk jaar. In 2023 is de ABTN bijgewerkt en vastgesteld op basis van de tot dan toe genomen besluiten.

Statuten

De statuten zijn in 2023 niet geactualiseerd. Onder andere vanwege de Wet toekomst pensioen zullen de statuten in 2024/2025 worden geactualiseerd.

Pensioenreglement

In het gehele pensioenreglement zijn de bedragen, percentages en de flexibiliserings- en afkoopfactoren die in 2022 golden vervangen door de bedragen, percentages en de flexibiliserings- en afkoopfactoren die in 2023 gelden. Daarnaast is de volgende wijziging doorgevoerd:

- Artikel 19 lid 4 over de vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid is niet van toepassing op loondienstapothekers. Deze deelnemers hoeven niet binnen 6 maanden een verzoek tot premievrijstelling in te dienen. SPOA ontvangt de meldingen van arbeidsongeschiktheid via het UWV (SUAG)

Voor het overige is het pensioenreglement 2023 een ongewijzigde voortzetting ten opzichte van 2022.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst tussen de beroepspensioenvereniging BPOA en SPOA is in 2023 niet gewijzigd. Per 1 januari 2024 is de overeenkomst geactualiseerd.

De statuten en reglementen zijn beschikbaar op de documentenpagina van de website www.spoa.nl.

2.4 Klantsignalen, klachten en geschillen

Gedragslijn Goed omgaan met klachten

SPOA heeft in 2023 de Gedragslijn Goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie geïmplementeerd. De Gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers om een minimumniveau van klachtafhandeling in de pensioenfondssector te waarborgen. Hierbij wordt een ruimere definitie van klacht gehanteerd dan tot nu gebruikelijk: "elke uiting van ontevredenheid van een persoon, gericht aan de pensioenuitvoerder, wordt beschouwd als een klacht." De Gedragslijn is in lijn met de (huidige) wetgeving en sluit aan bij de Wet toekomst pensioenen, aanbevelingen van AFM en aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen. SPOA ziet met het volgen van de gedragslijn de mogelijkheid tot het daadwerkelijk centraal stellen van het belang van de deelnemer. Tevens geeft een goede klachtenregeling kansen tot verbetering van de dienstverlening. Het analyseren en leren van klachten en het vervolgens doorvoeren van verbeteringen is hier de kern.

Klachtenregeling

De klachtenregeling van SPOA is opgenomen op de website. Iemand die het niet eens is met de wijze waarop hij of zij is behandeld of geïnformeerd, kan een klacht indienen bij de administrateur. Als de klager zich niet kan vinden in de wijze waarop de administrateur de klacht heeft afgehandeld, dan kan bezwaar worden gemaakt bij het bestuur. Is een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens met het besluit van het bestuur over de klacht, dan kan de deelnemer tot 1 januari 2024 terecht bij de Ombudsman Pensioenen.

De klachtenregeling is in maart 2023 aangepast en in de tweede helft van 2023 aangevuld met tekst over de op te richten externe geschilleninstantie. Eind november 2023 is Stichting Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) aangewezen als buitenrechtelijke geschilleninstantie. De passage in de klachtenregeling over de in te richten geschilleninstantie is vervangen door de beschrijving van de functie van GIP. Daarmee voldoet de klachtenregeling aan de betreffende bepalingen in de Wet toekomst pensioenen en de Gedragslijn Goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie.

De geschillenregeling is hiermee komen te vervallen. De bestaande geschillencommissie is met de invoering van GIP overbodig geworden en eind 2023 opgeheven. In haar bestaan heeft deze commissie nooit een geschil in behandeling hoeven te nemen.

Klantsignalen en Klachten

SPOA besteedt aandacht aan de drie waarden in de Gedragslijn: "ontvankelijk", "klantgevoelig" en "lerend". Doel is dat deelnemers en pensioengerechtigden de klachtenprocedure als laagdrempelig, eenvoudig en transparant ervaren.

SPOA heeft in 2022 samen met pensioenuitvoeringsorganisatie AZL in kaart gebracht welke stappen het op de korte en langere termijn wil zetten om klachten te behandelen in lijn met de Gedragslijn. In vervolg op de nulmeting in september 2022 heeft SPOA in het najaar van 2023 meegedaan aan de 1-meting. Deze meting laat een behoorlijke vooruitgang zien. De overall score is verbeterd van bijna voldoende naar ruim voldoende.

In 2023 heeft SPOA de volgende klachten (aantallen) behandeld:

Klachten					
Onderwerp	Direct afgehandeld	Indirect afgehandeld	Geëscaleerd	Geschil	Totaal
Aanlevering (werknemer)gegevens	2	1	0	0	3
Aansluiting/handhaving	0	0	0	0	0
Behandelingsduur	6	7	0	0	13
Deelnemersportaal	0	0	0	0	0
Duurzaamheid (vanaf Q4)	0	0	0	0	0
Financiële situatie	0	0	0	0	0
Informatieverstrekking	8	3	0	0	11
Keuzebegeleiding (vanaf Q4)	0	0	0	0	0
Pensioenberekening en pensioenbetaling	0	1	0	0	1
Premieberekening en betaling	8	0	0	0	8
Registratie werknemersgegevens	0	0	0	0	0
Service en klantgerichtheid	8	5	0	0	13
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen (vanaf Q4)	0	0	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie (vanaf Q4)	13	0	0	0	13
Werkgeversportaal	15	11	0	0	26
Overig	5	0	0	0	5
Totaal	65	28	0	0	93

Het aantal klachten in 2023 is fors toegenomen ten opzichte van 2022 (12). Dit komt door het toepassen van de verruimde definitie 'iedere uiting van ontevredenheid' en het registreren van telefonische uitingen van ontevredenheid als klacht. Het grootste gedeelte van de klachten kon direct telefonisch worden afgehandeld. De overige klachten zijn later via mail of schriftelijk afgehandeld. Er staan geen klachten meer open en er zijn ook geen klachten gemeld bij de Ombudsman.

Er zijn in 2023 geen geschillen aangemeld bij de geschillencommissie.

2.5 Naleving AVG en Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfonds

De heer K. den Blanken (Sprenkels) is aangesteld als privacy officer voor SPOA. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens. De privacy officer heeft in zijn rapportage over 2023 vastgesteld dat SPOA zich heeft gehouden aan de AVG en aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfonds.

2.6 Uitbestedingsbeleid en uitbestede werkzaamheden

Uitbestedingsbeleid

Zowel het pensioenbeheer, het vermogensbeheer en de custody als de bestuursondersteuning zijn uitbesteed. Het bestuur heeft hiervoor gekozen op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het pensioenfonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing.

Het bestuur heeft uitbestedingsbeleid geformuleerd, waarin de uitgangspunten voor uitbesteding zijn vastgelegd. Dat is in lijn met de eisen die de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Guidance uitbesteding door Pensioenfonds van DNB daaraan stellen. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en de beheerste bedrijfsvoering van SPOA gehandhaafd.

De risicoanalyse is onderdeel van een voorgenomen bestuursbesluit om bepaalde werkzaamheden of taken uit te besteden. Mede op basis van de risicoanalyse worden selectiecriteria vastgesteld. SPOA beheerst operationele risico's door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Dit zijn onder andere eisen met betrekking tot continuïteit, integriteit en kwaliteit.

Het bestuur toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur doet dit onder meer aan de hand van:

- Periodieke rapportages over (de resultaten van) de uitbestede taken en werkzaamheden.
Indien van toepassing bevatten de rapportages een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. De rapportages zijn bruikbaar als stuurmiddel.
- In control statements, zoals een ISAE 3402 (type 1 en 2) verklaring, waarbij de representativiteit van het pensioenfonds geborgd is.
- Compliance statements (compliance rapportages).
- Integrale kostenanalyse.
- Analyse incidenten en/of klachten (incidentenrapportage).
- Jaarlijkse evaluatie, op te stellen door de uitbestedingspartij.
- Periodiek overleg met de uitbestedingspartij over de uitbestede werkzaamheden en taken (SLA-rapportage).
- Bezoeken aan de uitbestedingspartij.

Het bestuur evalueert periodiek of de uitbestedingsrelatie nog aan de gestelde eisen voldoet. Daarnaast evalueert het bestuur het uitbestedingsbeleid minimaal eens in de twee jaar (laatst per 20 juni 2022).

Administratie

AZL voert de administratie uit. SPOA heeft met AZL een overeenkomst voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 12 kalendermaanden voor AZL en 6 kalendermaanden voor SPOA.

Het bestuur is van oordeel dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden is geborgd, dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage aan SPOA. AZL heeft de ISAE-rapportage over 2023 in maart 2024 opgeleverd, zodat de accountant bij de jaarwerkcontrole hierop kan steunen. Daarnaast is in maart 2024 over 2023 een ISAE3000-statement afgegeven door een externe auditor. Dit statement wordt afgegeven over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van (o.a.) de business units Actuarieel, Verslaggeving, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn besproken in de Pensioen- en communicatiecommissie van het bestuur. Deze commissie voert de controle op het functioneren van AZL onder meer uit aan de hand van het door het bestuur vastgestelde uitbestedingsbeleid.

Eind 2023 heeft SPOA de overeenkomst met AZL opgezegd per 31 december 2024. Vanaf 1 januari 2025 zal de pensioenregeling worden uitgevoerd door Visma Idella.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is ultimo 2023 ondergebracht bij de volgende partijen:

Coördinerend vermogensbeheerder	Achmea Investment Management
Custodian	CACEIS
Vastrentende waarden	PIMCO
	BlackRock
Aandelen Europa	Acadian
Aandelen wereldwijd	BlackRock
Aandelen opkomende markten	BlackRock
Vastgoed	CBRE
	LaSalle Inv. Management
Hedge funds	Blackrock Alternative Advisors

De controle op het functioneren van bovengenoemde partijen wordt primair verricht op basis van rapportages. De beleggingscommissie (BC) voert die controle uit onder meer aan de hand van het door het bestuur vastgestelde beleid, waaronder het beleggingsplan en het uitbestedingsbeleid. De partijen verstrekken jaarlijks een ISAE 3402-rapportage. Hiermee geven zij de beleggingscommissie en ook het bestuur inzicht in de belangrijkste primaire processen. Daarnaast voert de coördinerend vermogensbeheerder periodiek een due diligence onderzoek uit op locatie van de vermogensbeheerders en rapporteert de resultaten hiervan aan de BC.

SPOA heeft AON aangesteld als extern beleggingsadviseur.

Bestuursondersteuning

De bestuursondersteuning is ondergebracht bij Montae & Partners. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. De verantwoordelijkheid voor deze uitbestede werkzaamheden is geborgd door middel van periodieke evaluatie van de dienstverlening.

Sleutelfuncties

De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan PensionRisk. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst. Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd in het bestuur. Mevrouw Huizinga-Arp is de sleutelfunctiehouder.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariel is uitbesteed aan de certificerend actuaaris Triple A. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is middels insourcing belegd bij een externe deskundige, de heer A. de Waard van BDO.

In 7.9 leest u meer over de positie van de sleutelfunctie in de governancestructuur van SPOA.

Externe ondersteuning en controle

De controle van de jaarrekening wordt uitgevoerd door Ernst & Young Accountants LLP.

Bij de actuariële ondersteuning maken wij onderscheid tussen adviserende en waarmerkende werkzaamheden.

Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden opgedragen aan Sprenkels. De waarmerkende werkzaamheden zijn opgedragen aan Triple A.

De heer De Koning van TriVu is aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

De heer Den Blanken van Sprenkels is aangesteld als privacy officer. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens.

De heer Simon van Bureau voor Pensioencommunicatie is aangesteld als communicatieadviseur.

2.7 Uitvoeringskosten

SPOA maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk om aan betrokkenen inzicht te verstrekken over de opbouw van de kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM.

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

Het bestuur rapporteert conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM over haar uitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten.

In onderstaande tabel zijn conform deze aanbeveling de kosten opgenomen van:

- Uitvoeringskosten SPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Uitvoeringskosten SPOA en BPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Vermogensbeheerkosten als percentage van het belegd vermogen.

Uitvoeringskosten

(x € 1000)	2023	2022	2021	2020	2019
Administratiekosten (AZL)					
Pensioenadministratie	791	775	760	644	615
Implementatie	0	0	0	10	27
Bestuursadvisering	0	0	0	31	31
Communicatie	101	109	69	38	54
Diverse incidentele kosten	167	140	80	35	0
Subtotaal	1.059	1.024	909	758	727
Overige kosten uitvoering					
Accountant: controle van de jaarrekening	112	101	95	57	55
Accountant: controlewerkzaamheden voorgaand boekjaar	4	-2	27	2	4
Actuaris certificering	20	19	19	17	16
Actuaris jaarwerk	43	26	19	19	39
Actuaris advies	167	162	165	202	184
Actuariële sleutelfunctie	9	14	5	13	0
BTW advies en aangifte	48	122	84	52	25
Sleutelfunctie interne audit (BDO)	29	22	16	5	0
Privacy Officer	4	0	5	10	0
Directeur	0	0	0	0	74
Bestuursondersteuning	568	407	421	439	226
Visitatiecommissie	27	25	19	18	18
Verantwoordingsorgaan (extern adviseur)	7	8	7	4	5
Vergader- en kantoorkosten	77	66	49	53	67
Deurwaarderkosten	3	1	2	0	8
Compliance	12	6	5	5	5
Subtotaal	1.130	977	938	896	726
Bestuurskosten					
Vacatiegeld en bestuursvergoedingen	135	121	169	235	281
Reiskostenvergoeding	0	0	1	17	63
Opleidingen	9	11	26	18	22
Verantwoordingsorgaan	31	33	20	19	5
Opleidingen verantwoordingsorgaan	0	0	0	2	0
Subtotaal	175	165	216	291	371

(x € 1000)	2023	2022	2021	2020	2019
Overig					
Contributies en bijdragen	206	153	158	160	144
Communicatieadvies, websiteontwerp en onderzoek	95	105	64	81	101
Verzekering	32	30	30	9	6
Juridisch advies	22	3	42	51	1
Risico Management (advies, onderzoek)	132	103	141	77	37
Project Wtp	1.131	797	414 ¹⁾	0	0
Overig	52	75	28	18	-7
Kosten BPOA beroepspensioenvereniging	216	126	156	116	150
Subtotaal	1.886	1.392	1.033	512	432
Totaal uitvoeringskosten	4.250	3.558	3.096	2.457	2.256
Gemiddeld belegd vermogen	1.755.582	1.868.936	2.101.662	2.002.367	1.780.175
Uitvoeringskosten als % van het belegd vermogen	0,24%	0,19%	0,15%	0,12%	0,13%
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.942	2.909	2.933	2.949	2.958
Pensioengerechtigden	1.622	1.565	1.486	1.428	1.380
	4.564	4.474	4.419	4.377	4.338
Kosten in € per deelnemer	931	795	701	561	519

1) Waarvan 83 doorbelast is vanuit 'Kosten BPOA beroepspensioenvereniging' en 145 doorbelast is vanuit 'Vacatiegeld en bestuursvergoedingen'.

(x € 1000)	2023	2022	2021	2020	2019
Vermogensbeheerkosten					
Beheervergoeding vermogensbeheerders regulier	3.793	3.066	3.332	3.082	2.908
Beheervergoeding vermogensbeheerders voorgaande jaren	0	0	0	0	-1
Bewaarvergoeding custodian	402	553	274	862	759
Ondersteuning beleggingscommissie	430	456	474	551	398
Beleggingsadministratie	371	347	333	387	364
Beleggingsadministratie voorgaande jaren	0	0	0	0	121
Omzetbelasting	-108	32	419	223	114
Directe vermogensbeheerkosten	4.888	4.454	4.832	5.105	4.663
Beheerkosten	0	1.256	1.381	521	659
Bewaarloon en overige kosten	1.075	1.312	1.940	721	41
Indirecte vermogensbeheerkosten	1.075	2.568	3.321	1.242	700
Totaal vermogensbeheerkosten	5.963	7.022	8.153	6.347	5.363
Transactiekosten ¹⁾	1.920	1.462	2.402	2.635	3.312
Totaal vermogensbeheerkosten incl transactiekosten	7.883	8.484	10.555	8.982	8.675
Vermogensbeheerkosten als % van het belegd vermogen	0,34%	0,38%	0,39%	0,32%	0,30%
Transactiekosten als % van het belegd vermogen	0,11%	0,08%	0,11%	0,13%	0,19%
Vermogensbeheerkosten (incl. transactiekosten) als % van het belegd vermogen	0,45%	0,46%	0,50%	0,45%	0,49%

Financiering van de uitvoeringskosten

In 2023 werden de kosten enerzijds gefinancierd uit een opslag op de premie en anderzijds uit de kostenvoorziening (2,7% van de voorziening pensioenverplichtingen). In de financiële paragraaf is dit toegelicht.

¹⁾ Transactiekosten (en overige beheerkosten) betreffen een schatting op basis van de methodiek, welke verderop wordt toegelicht.

Toelichting op de uitvoeringskosten

In 2023 zijn de uitvoeringskosten opnieuw gestegen.

De belangrijkste oorzaak voor de stijging wordt, zoals ook in 2022, veroorzaakt door de kosten die gemaakt worden ten behoeve van de voorbereiding voor de nieuwe pensioenregeling. Dit betreft met name externe kosten van projectmanagement, advies, datakwaliteit, bestuursondersteuning en toegenomen inzet / tijdsbesteding van bestuursleden. Andere factoren betreffen inflatiecorrecties, toegenomen kosten voor toezicht en incidentele kosten voor de pensioenadministratie.

De voortgaande kostenstijging van de uitvoering is voor het bestuur een belangrijk aandachtspunt. Het bestuur verwacht in de komende periode de kosten niet te kunnen verlagen vanwege de overgang naar een nieuwe pensioenuitvoerder per 1.1.25 en de transitie naar de nieuwe pensioenregeling per 1.1.26. Het streven is om na de transitie te komen tot een kostenefficiënte uitvoering van de nieuwe pensioenregeling, waartoe het bestuur een kostenvisie aan het ontwikkelen is.

In de onderstaande tabel wordt het resultaat op kosten in de afgelopen jaren weergegeven:

(x € 1000)	2023	2022	2021	2020	2019
Uit pensioenuitkeringen	1.253	1.187	1.115	1.063	1.007
Uit premie	1.648	1.604	1.336	1.294	1.047
Werkelijke kosten	-4.250	-3.558	-3.096	-2.457	-2.256
Resultaat op kosten	-1.349	-767	-645	-100	-202

Kosten beroepspensioenvereniging

Het pensioenfonds neemt de kosten voor de beroepspensioenvereniging voor zijn rekening. Met de Beroepspensioenvereniging (BPOA) zijn afspraken gemaakt over de door BPOA in rekening te brengen kosten. Vanaf de tweede helft van 2019 ontvangt BPOA per kwartaal een vaste vergoeding voor de werkzaamheden die zij verricht in het kader van de aan hen wettelijk voorgeschreven taken. BPOA stelt hiervoor jaarlijks een begroting op die ter informatie aan SPOA wordt voorgelegd. Aan het eind van elk jaar vindt een afrekening plaats op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

Toelichting op de vermogensbeheerkosten

De kosten vermogensbeheer zijn afhankelijk van veel factoren. De meest belangrijke factoren zijn de beleggingsstrategie en de wijze van beheer. Met de beleggingsstrategie wordt de verdeling van de portefeuille bedoeld over beleggingscategorieën en mandaten. Zo zal een keuze voor bijvoorbeeld duurdere alternatieve beleggingscategorieën zoals vastgoed, private equity en hedge funds leiden tot een hoger kostenniveau, maar dat kan gerechtvaardigd zijn door het effect daarvan op het risico en rendement van de portefeuille en de additionele spreiding ten opzichte van andere beleggingscategorieën in de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar deze alternatieve beleggingscategorieën relatief gemiddeld is voor SPOA.

De wijze van beheer duidt op het onderscheid tussen actief en passief beheer. Bij actief beheer wordt nagestreefd een hoger rendement te behalen dan de afgesproken benchmark, bij passief beheer is de doelstelling daarentegen het rendement van de benchmark zo goed mogelijk te repliceren. SPOA hanteert het belief dat voor actief beheer gekozen wordt als aangetoond kan worden dat dat waarde toevoegt na kosten en er voldaan wordt aan de gestelde voorwaarden. Actief beheer kent gemiddeld een hogere vergoeding dan passief beheer. SPOA hanteert actief beheer voor een aanzienlijk deel van de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar actief beheer gemiddeld beperkt groter is voor SPOA.

In hoofdstuk / paragraaf 5.3 is een overzicht opgenomen dat toont dat de keuze voor actief beheer op de lange termijn waarde heeft toegevoegd, doordat de hogere kosten ruimschoots zijn goedgehaakt door een hoger behaald rendement.

Op basis van beide factoren is de verwachting dat de kosten vermogensbeheer van SPOA zich in de buurt van het gemiddelde bevinden. Op basis van de beschikbare data over de afgelopen vijf jaar (2018-2022) zijn de kosten vermogensbeheer van SPOA uitgekomen op een niveau net onder dat van het gemiddelde voor beroepspensioenfondsen hetgeen aansluit bij de verwachting.

Terugkijkend over de afgelopen vijf jaar (2018-2022) hebben de kosten vermogensbeheer inclusief de transactiekosten zich in een nauwe bandbreedte tussen de 0,45% en 0,50% van de portefeuille bewogen. Voor 2023 komen de kosten vermogensbeheer inclusief de transactiekosten uit op 0,45%. De vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten zijn in vergelijking met 2022 licht gedaald ten opzichte van vorig jaar. Dat heeft met name te maken met de start van de liquidatie van de hedge fund portefeuille in de tweede helft van 2023 welke een hogere beheervergoeding kent. Daarnaast zijn de transactiekosten in vergelijking met 2022 licht gestegen, met name door de stijging van de transactiekosten voor vastrentende waarden. Doordat de daling van de kosten vermogensbeheer groter is dan de stijging van de transactiekosten zijn de totale kosten vermogensbeheer inclusief transactiekosten ten opzichte van 2022 licht gedaald.

De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa 7.883 gespecificeerd als volgt:

	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Incl. transactie- kosten
Vastgoed	61	46	107
Aandelen	581	392	973
Vastrentende waarden	2.218	1.477	3.695
Hedgefonds	711	0	711
Performancefee	0	0	0
Overige beleggingen	5	0	5
Kosten overlay beleggingen	0	5	5
Bewaarloon	110	0	110
Advieskosten vermogensbeheer	0	0	0
Overige kosten	2.277	0	2.277
	5.963	1.920	7.883

3. Communicatie

3.1 Communicatiebeleid

De pensioen- en communicatiecommissie zorgt voor de beleidsvoorbereiding en geeft sturing aan de uitvoering van het communicatiebeleid. SPOA hanteert voor haar communicatiebeleid in beginsel beleidsperioden van drie jaar. Begin 2021 is het communicatiebeleidsplan vastgesteld voor de periode 2021 – 2023. Het beleidsplan is verder geconcretiseerd in een communicatiejaarplan.

3.2 Doelstellingen

Op basis van de visie en de missie van SPOA is het communicatiebeleid voor de periode 2021 – 2023 gericht op de volgende doelen:

- a. Deelnemers betrekken bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel
De communicatie over de overgang speelt de komende jaren een belangrijke rol en valt binnen de kaders van dit beleidsplan. In samenwerking met BPOA is een projectplan opgesteld met een ondersteunend communicatieplan als deelproject.
- b. Faciliteren van een adequate pensioenuitvoering (proces)
De correcte uitvoering van de pensioenregeling is mede afhankelijk van administratieve handelingen van deelnemers. Dit krijgt vorm door adequate middeleninzet, duidelijke en gebruiksvriendelijke informatie en instructies.
- c. Faciliteren van de financiële planning van deelnemers (planning)
Deelnemers kunnen hun pensioenkeuzes maken op basis van voldoende en juiste informatie over de regeling, over SPOA en pensioen in het algemeen.
- d. Verbetering van de beeldvorming over SPOA (beeld)
SPOA wil door deelnemers gezien worden als een betrouwbaar en professioneel pensioenfonds van deze tijd en wil dat de meerwaarde van SPOA onder deelnemers breed wordt gedragen.
- e. Aansluiting van de communicatie bij de verschillende doelgroepen blijven verbeteren.
De middelenmix, vormgeving, tone of voice sluiten aan bij (en bewegen dus mee met) de verwachtingen en herkenbaarheid van de gangbare wijze van financiële communicatie bij verschillende groepen deelnemers die aangesloten zijn bij SPOA.

3.3 Communicatiestrategie

Met gerichte boodschappen naar deelnemers en pensioengerechtigden wil SPOA deelnemers een correct en reëel beeld geven van hun pensioen bij SPOA, zodat zij in staat zijn de rol en toegevoegde waarde van het pensioenfonds juist in te schatten.

Door monitoring van de klantreizen van deelnemers, weet SPOA waar knelpunten liggen en waar verbetering mogelijk is. Deze kennis gebruikt het pensioenfonds om binnen verschillende projecten aan de kwaliteit van de klantbediening te werken.

SPOA werkt daarnaast samen met de beroepspensioenvereniging BPOA bij de communicatie over de nieuwe pensioenregeling. In 2022 hebben de leden van BPOA met een grote meerderheid van stemmen ingestemd met de nieuwe pensioenregeling. In 2023 zijn zij vervolgens op diverse momenten en manieren (klankbordgroepen, webinars, nieuwsbrieven, nieuwsberichten op website, BPOA ledenvergaderingen) intensief betrokken bij de verdere invulling van de nieuwe regeling. Dit alles heeft ertoe geleid dat het door BPOA opgesteld Transitieplan op de ledenvergadering van 6 maart 2024 kon rekenen op instemming van 92% van de aanwezigen.

3.4 Communicatie (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden

Naast de wettelijk verplichte communicatiemiddelen, verstuurt SPOA onder meer nieuwsbrieven aan de deelnemers en worden nieuwsberichten op de website geplaatst. De nieuwsbrieven worden digitaal verstuurd, tenzij de deelnemer heeft aangegeven deze per post te willen blijven ontvangen. SPOA maakt gebruik van een klankbordgroep van deelnemers om de aansluiting van de communicatie bij de beroepsgroep te toetsen en waar nodig te optimaliseren.

In 2023 kreeg de stijging van de dekkingsgraad veel aandacht in de communicatie. Het onderwerp stond centraal op de website, in de nieuwsbrief en in andere communicatiemiddelen. SPOA heeft alle pensioenen per 1 januari 2024 met 1,5% verhoogd. Deze voorwaardelijke verhoging kwam bovenop de jaarlijkse vaste verhoging van 1,5% voor actieve en gewezen deelnemers en is de maximale voorwaardelijke verhoging die conform de huidige pensioenregeling jaarlijks kan worden toegekend.

4. Financieel

4.1 Premie

Premiebeleid SPOA

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. SPOA stelt de kostendekkende premie vast met een zogeheten premiedemping. Deze demping vindt plaats op basis van een verwacht rendement. Door het dempen van de premie kan de feitelijke premie lager zijn dan de (niet-gedempte) actuarieel benodigde premie. Jaarlijks wordt getoetst of de pensioenopbouw in de pensioenregeling kan worden gefinancierd uit de geldende vaste premie. Indien de feitelijk betaalde premie onvoldoende is om de pensioenopbouw te financieren, kan de pensioenopbouw in het betreffende jaar verlaagd worden. De toetsing van de premie bestaat uit twee onderdelen:

- de wettelijke toets op kostendekkendheid (op basis van de gedempte kostendekkende premie)
- een aanvullende premietoets

Premie 2023

De premie bedroeg in 2023 30,7% van de pensioengrondslag en is niet gewijzigd ten opzichte van 2022. De pensioenopbouw bedroeg in 2023 1,38% van de pensioengrondslag, wat iets hoger was dan de beoogde pensioenopbouw van 1,3%. Sinds 2020 wordt een aangescherpte aanvullende premietoets gehanteerd; SPOA hanteert een minimale premiedekkingsgraad van 100%, tenzij de dekkingsgraad van SPOA lager is dan 100%. In dat geval is de minimale premiedekkingsgraad gelijk aan de actuele dekkingsgraad van SPOA. Bij een premiedekkingsgraad van 100% is de premie exact gelijk aan de aangroei van de voorziening pensioenverplichtingen door pensioenopbouw. Het opbouwpercentage voor de komende jaren wordt jaarlijks in het laatste kwartaal van het voorgaande boekjaar vastgesteld. Als gevolg hiervan is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen voor 2023 vastgesteld op 1,38%.

Voor 2024 heeft BPOA de premie ongewijzigd vastgesteld op 30,7%. SPOA heeft hierbij een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vastgesteld van 1,85% (eenmalige verhoging).

De kostendekkende premie, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

(x € 1.000)

De feitelijke premie is als volgt samengesteld:

- Bijdragen van apothekers

	2023	2022
	42.157	41.033
	42.157	41.033
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	34.759	39.227
– Opslag in stand houden vereist vermogen	6.465	6.119
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.648	1.604
	42.872	46.950

(x € 1.000)

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten
- Voorwaardelijk

	2023	2022
	22.956	18.317
	4.270	2.857
	1.648	1.604
	12.246	10.257
	41.120	33.035

De actuariel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendeekkende premie vastgesteld op basis van de DNB- rentetermijnstructuur per 31 december 2022. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 18,6%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2022.

Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendeekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.

Over het boekjaar 2023 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 42.157. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendeekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendeekkende premie. De premiedekkingsgraad bedraagt 116,5%. De premie heeft in 2023 een beperkte negatieve invloed gehad op de dekkingsgraadontwikkeling (circa 0,1%-punt).

4.2 Ontwikkeling dekkingsgraad

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst) van SPOA.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is een voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was ultimo 2023 122,5% (ultimo 2022 was deze 113,7%).

Het dekkingsgraadverloop van het afgelopen jaar is als volgt (in percentages):

- De eerste rij is de dekkingsgraad per einde van de maand
- De tweede rij geeft de beleidsdekkingsgraad weer: dit is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad per maand. Deze dekkingsgraad is de dekkingsgraad op basis waarvan beleidsbeslissingen worden genomen.

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Dekkingsgraad ultimo maand	118,5%	121,8%	119,7%	121,6%	121,1%	122,5%	124,6%	123,8%	127,9%	126,5%	124,5%	118,0%
Beleidsdekkingsgraad	115,1%	116,6%	117,5%	118,2%	118,7%	119,2%	120,2%	120,6%	121,3%	121,8%	122,6%	122,5%

De dekkingsgraad wordt enerzijds beïnvloed door de ontwikkeling van de verplichtingen en anderzijds door de ontwikkeling van het vermogen. In de volgende paragrafen wordt op beide ontwikkelingen een toelichting gegeven.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad houdt niet alleen rekening met de bezittingen (vermogen) en verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst), maar daarnaast ook met verwachte prijsinflatie. De reële dekkingsgraad was ultimo 2023 95,6% (ultimo 2022 was deze 81,7%).

Herstelplan

In het eerste kwartaal van 2023 heeft SPOA een herstelplan ingediend bij DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad lager was dan de vereiste dekkingsgraad. Op basis van regulier beleid was de verwachting dat de beleidsdekkingsgraad in 2024 voldoende hersteld zou zijn. Aanvullende maatregelen waren derhalve niet nodig. Op 23 mei 2023 heeft DNB ingestemd met dit herstelplan. De dekkingsgraad is sneller hersteld dan voorzien in het herstelplan. In 2024 hoeft SPOA daarom geen herstelplan meer in te dienen omdat de beleidsdekkingsgraad eind 2023 hoger was dan de vereiste dekkingsgraad.

4.3 Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt een fonds naar het pensioenresultaat. Het pensioenfonds bekijkt of de afgesproken ambities kunnen worden gerealiseerd over een tijdshorizon van de komende 60 jaar, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of SPOA voldoende herstelcapaciteit heeft. Als dat pensioenresultaat onvoldoende zou zijn, overlegt SPOA met BPOA welke maatregelen het kan nemen om het verwachte pensioenresultaat op het gewenste niveau te brengen. De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd aan de hand van de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds (na overleg met BPOA en het Verantwoordingsorgaan) beleggingsrisico's kan en wil lopen.

De volgende grenzen zijn in het kader van de risicohouding op lange termijn vastgesteld:

- Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Vanaf 1 januari 2016 moet de haalbaarheidstoets jaarlijks worden herhaald. In 2023 bedroeg het verwacht pensioenresultaat 89,2%. Dit is lager dan de ondergrens van 90%. De relatieve afwijking bleef met 19,2% wel binnen de gestelde grenzen.

Het bestuur heeft medio juni 2023 de uitkomsten van de haalbaarheidstoets besproken. Hierbij is geconstateerd dat de wettelijke systematiek van de toets niet aansluit bij de regeling van SPOA. In de toets wordt het pensioenresultaat vastgesteld op basis van de prijsinflatie die over 2022 meer dan 17% bedroeg, en niet op basis van de eigen indexatieambitie. Op grond van fiscale bepalingen is SPOA gebonden aan een maximale indexatie. Als hier naar wordt gekeken ligt de uitkomst van de haalbaarheidstoets tussen de 99 en 100%.

Omdat de overschrijding van de ondergrens van het verwachte pensioenresultaat slechts beperkt is (0,8%-punt) en er rekening houdend met de eigen indexatieambitie van maximaal 1,5% i.p.v. de inflatie van 17% zelfs geen overschrijding is, heeft het bestuur besloten de uitkomsten van de toets te accepteren en geen aanvullende maatregelen te nemen. Mede gelet op de beoogde invoering van de nieuwe flexibele premiereregeling per 1 januari 2026, is een eerdere aanpassing van de huidige regeling niet aan de orde.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn besproken met het VO en BPOA. Zij konden zich vinden in de visie van het bestuur.

5. Beleggingen

5.1 Strategisch beleggingsbeleid SPOA

Het strategisch beleggingsbeleid wordt vastgesteld op basis van de beleggingsbeginselen, de ALM-studie, het strategisch beleggingskader en de risicohouding van het fonds. Tevens zijn investment cases opgesteld ten behoeve van de vastlegging van de overwegingen om in een beleggingscategorie te beleggen.

Het afgelopen jaar stond in het teken van de doorontwikkeling van de vormgeving van het beleggingsbeleid ten behoeve van de voorgenomen overgang naar de Flexibele Premie Regeling (FPR) in het kader van de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Na de besluitvorming over de verdeling op het hoofd niveau van beschermingsportefeuille en rendementsportefeuille en de mate van rente-afdekking voor de opbouwfase en uitkeringsfase is in 2023 aandacht besteed aan de verdere invulling van de portefeuille binnen de opbouwfase en uitkeringsfase. Er zijn 14 investment cases voor de verschillende beleggingscategorieën besproken en vastgesteld. De categorieën met een positieve case worden vervolgens meegenomen in de optimalisatie van de portefeuille. Dat proces heeft geleid tot een kaderstelling van de verschillende onderdelen van de FPR-portefeuille.

Vervolgens is voor de nieuwe beleggingscategorieën een aantal selectietrajecten gestart op basis van de kaderstelling. Dat zal in 2024 een vervolg krijgen voor de beleggingscategorieën waar het selectieproces nog moet worden afgerond en voor nieuwe beleggingscategorieën waar nog geen selectieproces voor is gestart. De beleggingscommissie laat zich in dit traject bijstaan door de specialisten van de coördinerend vermogensbeheerder. In het hele proces wordt nauw samengewerkt met het bestuur en met de pensioen- en communicatiecommissie.

In aanvulling op de Wtp-analyses heeft de beleggingscommissie de reguliere onderwerpen zoals de beleidsbepaling, monitoring en evaluatie van het huidige beleggingsbeleid ter hand genomen. Het beleggingsbeleid is in 2023 niet gewijzigd. Tevens heeft de beleggingscommissie zich op verzoek van de beroepspensioenvereniging en het bestuur gebogen over de vormgeving van een beschermingsconstructie voor de dekkingsgraad ten behoeve van de overgang naar het nieuwe stelsel.

Verdeling portefeuille versus de strategische verdeling

De bandbreedtes, normen alsmede de feitelijke verdeling van de portefeuille zijn in de tabel weergegeven.

Beleggingscategorie

	Porte- feuille	Norm	Minimum	Maximum
	ultimo 2023	2023		
Aandelen	26,4%	25,5%	20,0%	31,0%
Vastrentende waarden	65,7%	66,5%	60,0%	74,0%
Onroerend goed	0,4%	0,5%	0,0%	5,0%
Market Neutral	7,4%	7,5%	4,5%	10,5%
Liquide Middelen	0,1%	0,0%	-5,0%	5,0%
Totaal	100%	100%		

Afdekking renterisico en valutarisico

Het bestuur heeft het beleid voor de afdekking van het renterisico en de afdekking van het valutarisico in 2023 niet aangepast.

Afdekking rente: de basis voor de afdekking is de marktwaarde van de kasstromen van de verplichtingen.

Afdekking valuta: de basis voor de afdekking is het vreemde valuta-exposure van de relevante beleggingen.

Tactische allocatie en herbalancering

Er vindt geen tactische allocatie over de beleggingscategorieën plaats. De jaarlijkse herbalancering heeft conform de richtlijnen op 1 april plaatsgevonden.

5.2 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

SPOA heeft als standpunt dat het pensioenfonds een maatschappelijke functie heeft. Vanuit die gedachte wil het fonds een bijdrage leveren aan een betere wereld en aansluiten bij breed gedragen maatschappelijke initiatieven op het gebied van ESG. SPOA heeft de ambitie om het MVB-beleid te blijven doorontwikkelen en aan te passen aan wat maatschappelijk gangbare normen zijn. Dit kan worden gerealiseerd aan de hand van twee doelstellingen:

1. Portefeuilledoelstelling: Met maatschappelijk verantwoord beleggen wil SPOA rekening houden met ESG-maatstaven in de daadwerkelijke allocatie naar beleggingscategorieën, ondernemingen en landen. Het fonds heeft hiermee ten doel dat de portefeuille op de langere termijn een betere risico-rendementsverhouding kent dan een portefeuille waarbij geen rekening wordt gehouden met ESG-factoren.
2. Invloed doelstelling: Anderzijds wil SPOA invloed (laten) uitoefenen op de bedrijven waarin het belegt. De instrumenten die hierbij worden ingezet zijn stemmen (voting) en het aangaan van gesprekken met het bedrijf/land over wat voor het fonds belangrijk is (engagement). SPOA maakt gebruik van haar vermogensbeheerders om deze instrumenten namens het fonds in te zetten.

Thema's

Binnen het ESG-raamwerk vindt SPOA elk van de drie factoren Environment, Social en Governance belangrijk. SPOA wil zich in de implementatie echter bij voorkeur richten op de algemene ESG-factoren, in plaats van specifieke thema's.

In de selectietrajecten ten behoeve van de invulling van de beleggingen voor de FPR-portefeuille streeft SPOA naar een artikel 8 classificatie onder SFDR. Dat betekent dat SPOA wenst te beleggen in beleggingsinstellingen en/of -mandaten die ecologische of sociale kenmerken promoten, maar geen expliciete duurzame beleggingsdoelstelling hebben. Dat sluit aan bij de mening van de deelnemers die in meerderheid hun voorkeur hebben uitgesproken voor een marktconform ESG-beleid.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Pensioenfondsen dienen te voldoen aan de informatieverstrektingsregels vanuit de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). SPOA belegt in meerdere beleggingsinstellingen en -mandaten die ecologische of sociale kenmerken promoten. Hiermee classificeert de pensioenregeling van SPOA als artikel 8 onder SFDR.

De pensioenregeling promoot ecologische en/of sociale kenmerken, maar heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling. De pensioenregeling houdt via de MVB-instrumenten (het uitsluitingsbeleid, ESG-integratie, doelinvesteringen en engagement) rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. De ecologische en/of sociale kenmerken van de pensioenregeling zijn:

- ESG-integratie
- CO₂-reductie

Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van het fonds. In de bijlage van het jaarverslag wordt gerapporteerd over de portefeuille conform het vereiste SFDR-format.

5.3 Monitoring

Het bestuur ontvangt maandelijks en per kwartaal performancerapportages respectievelijk risicorapportages van de coördinerend vermogensbeheerder. De coördinerend vermogensbeheerder berekent onafhankelijk van de vermogensbeheerders de performance en de benchmark van zowel het totaal van de portefeuille als van de verschillende deelportefeuilles.

Ontwikkelingen in de portefeuille en rendementen van SPOA

In onderstaand overzicht zijn de bruto beleggingsrendementen en de benchmarks van het fonds over verschillende perioden op geannualiseerde basis weergegeven.

Categorie	SPOA	SBM	SPOA	SBM	SPOA	SBM
	10 jr	10 jr	5 jr	5 jr	3 jr	3 jr
Aandelen	6,8%	6,2%	8,8%	8,8%	4,3%	4,7%
Vastrentende waarden	4,7%	4,2%	1,1%	0,9%	-7,3%	-7,3%
Market Neutral	2,7%	1,7%	2,7%	3,1%	1,9%	4,0%
Vastgoed	0,1%	0,1%	-4,8%	-4,8%	-6,1%	-6,1%
Totaal	5,3%	4,7%	3,4%	3,3%	-3,6%	-3,3%

Toelichting:

SBM is de totale SPOA benchmark welke de weergave vormt van de gemaakte beleidskeuzes. De in de tabel getoonde SBM is een op basis van de normportefeuille gewogen gemiddelde van de gehanteerde benchmarkindices per beleggingscategorie c.q. mandaat. Hierdoor kunnen de cijfers/percentages in bovenstaand overzicht niet direct worden opgeteld voor het totaal rendement. Het genoemde rendement is inclusief de effecten van de valuta-afdekking. Vastgoed is niet meer separaat opgenomen in de toelichting gezien de minimale allocatie en daarmee minimale contributie aan het totale resultaat.

Over 2023 heeft SPOA op portefeuilleniveau een rendement gerealiseerd van 8,08% versus een benchmark van 8,02%. De bijdrage van de valuta-overlay was -0,06%. Met ingang van 2021 is het effect van de valuta-overlay door de coördinerend vermogensbeheerder niet meegenomen in de vergelijkende cijfers tussen fonds en SBM omdat geen maatwerk valuta-overlay benchmark voorhanden is. Op de volgende pagina is een toelichting opgenomen per beleggingscategorie.

Terugblik financiële markten

Begin 2023 waren de verwachtingen voor de financiële markten niet bijzonder goed. Er was sprake van hoge inflatie – in Europa 7,5% in januari – in combinatie met een kans op hogere financieringslasten wanneer centrale banken de rente sterk zouden verhogen. De kansen op een recessie namen toe door afnemend besteedbaar consumenteninkomen en zorgen over de winsten bij bedrijven. Gedurende het jaar nam de inflatie verder af. De bedrijfsresultaten vielen niet tegen, wat de aandelenmarkten gestaag liet oplopen. De rente in de eurozone werd door de Europese Centrale Bank (ECB) verhoogd van 2% in januari naar 4% in september. Dit sterkte de verwachting op een recessie aanzienlijk, waarop de olieprijs daalden en in de tussentijd ook de economische groei afnam. Eind november was de inflatie in Amerika gedaald naar 3,1% en in Europa naar 2,4%, waardoor in de laatste maanden de aandelenmarkten flink herstelden. Dit werd ondersteund doordat de centrale bank in Amerika aangaf dat rente in 2024 in een aantal stappen zou kunnen worden verlaagd, waarop de kapitaalmarktrente fors daalde. Zo daalde de 30-jarige swaprente met 0,35% in de laatste maand van het jaar tot 2,39%, iets boven het niveau van begin van het jaar.

Aandelenmarkten

Tegen alle verwachtingen in stegen in 2023 de aandelen van ontwikkelde landen met ruim 20%, waarbij Amerika, zwaar gewogen in technologie, de best presterende regio was met 22,8%, gevolgd door Europa met 16%, ondanks een oorlog op het continent. Emerging markets aandelen stelden wat teleur met een stijging van 6,5% vanwege de 14% daling van de Chinese aandelen, die last hebben van de achterblijvende Chinese groei. Zonder China stegen de emerging markets ruim 16%. Binnen de aandelensectoren waren grote verschillen zichtbaar. De IT-sector presteerde met 48% veruit het beste, gevolgd door Communication services met 33,5% en Consumer discretionary met 30,9%. De rentegevoelige sectoren zoals Utilities en Vastgoed daalden juist met respectievelijk 2,2% en 7,5% en de energie sector behaalde dit jaar geen rendement als gevolg van de dalende olieprijsen.

Het rendement van de SPOA aandelenbenchmark over 2023 bedroeg 15,5%. Het verschil tussen de feitelijke performance en de performance van de benchmark was in 2023 gering.

Vastrentende waarden en rente

Op de vastrentende markten zorgden de gedaalde rente en creditspreads, als gevolg van de kleinere kans op inflatie en recessie, voor positieve rendementen. Zo behaalden credits, high yield en emerging market debt allen positieve rendementen van respectievelijk 7,5%, 10,5% en 11,5%. De benchmark van de vastrentende portefeuille behaalde dan ook een rendement van 5,8%. De vastrentende portefeuille wordt actief beheerd door twee beheerders. Per saldo behaalden de beheerders over 2023 gemiddeld een outperformance van 0,5%.

Market Neutral portefeuille

Deze portefeuille kenmerkt zich door een brede diversificatie doordat in de portefeuille in meer dan 30 onderliggende hedge funds wordt belegd met verschillende strategieën. Deze portefeuille heeft een lange termijn rendementsdoelstelling van 4% in combinatie met een doelstelling van een laag risico en een lage samenhang met aandelenbeleggingen.

Het lage risico wordt gerealiseerd door enerzijds de grote spreiding en anderzijds de allocatie naar sectoren met een relatief wat lager risico in vergelijking met het totale universum. De portefeuille bleef dit jaar duidelijk achter bij de doelstelling met een rendement van 1,0%. Het bestuur heeft in 2023 de passendheid van deze portefeuille getoetst in het kader van de toekomstige FPR-portefeuille. Uitkomst was dat deze portefeuille niet passend was. Deze portefeuille wordt daarom geliquideerd. Aan het eind van 2023 was dit al voor een groot deel gerealiseerd. De vrijgekomen middelen worden tijdelijk in liquiditeiten belegd i.v.m. de studie naar de transitie naar de nieuwe flexibele premiereregeling. Gezien het illiquide karakter zullen de opbrengsten van de verkopen geleidelijk over een periode van enkele jaren binnenkomen. Per jaareinde was er nog circa € 49 miljoen in hedge funds belegd.

Lange termijn rendementen SPOA

SPOA richt zich voor de bepaling van het beleggingsbeleid op de lange termijn. Onderstaande tabel toont de nettoresultaten op de lange termijn prestaties van de portefeuille versus de SBM. Op de lange termijn (2014 -2023) droegen alle beleggingscategorieën positief bij: de aandelenportefeuille behaalde een rendement van 6,8% per jaar, de vastrentende portefeuille een rendement van 4,7% per jaar en de market neutral portefeuille een rendement van 2,7% per jaar.

Overzicht netto performance

SPOA Beleggingsportefeuille 2014 – 2023

Geannualiseerd (in %)	10 jaar	5 jaar	3 jaar
SPOA	5,1%	3,2%	-3,7%
SBM	4,7%	3,3%	-3,3%

SPOA behaalde over de afgelopen tien jaar 0,4% extra rendement per jaar ten opzichte van de SBM na aftrek van kosten. Over de afzonderlijke jaren presteerde de portefeuille in zes van de tien jaren beter dan de SBM. Het hogere rendement is te danken aan het feit dat de actieve vermogensbeheerders in de portefeuille over deze perioden een hoger rendement hebben behaald dan de benchmark na kosten.

Jaarlijks vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de resultaten versus het geformuleerde beleid. Deze evaluaties betreffen bijvoorbeeld de evaluaties ten behoeve van het strategisch beleggingskader, de evaluatie van het rentebeleid maar ook de resultaten van de beheerders versus de doelstelling. Deze evaluaties hebben conform de planning plaatsgevonden.

5.4 Vooruitblik 2024

Voor 2024 gaat de beleggingscommissie naast haar reguliere taken verder met de finalisering van de vormgeving van de beleggingsportefeuille in het kader van de Wtp. Dat betreft zoals eerder aangegeven onder andere de afronding van de selectietrajecten voor de nieuwe beleggingscategorieën voor de FPR-portefeuille.

Naast dit additionele traject zal de beleggingscommissie zich tevens verder bezighouden met de vereisten inzake SFDR. De SFDR beoogt de informatieverstrekking aan eindbeleggers, over de effecten op duurzaamheid door het beleggingsbeleid en de beleggingsbeslissingen door financiële marktpartijen, te verbeteren. Dit is een onderwerp waarbij de regelgeving snel evolueert.

Deze trajecten zijn in aanvulling op de reguliere taken van de beleggingscommissie zoals de beleidsbepaling, monitoring en evaluatie van het beleggingsbeleid welke het komend jaar wederom ter hand zullen worden genomen.

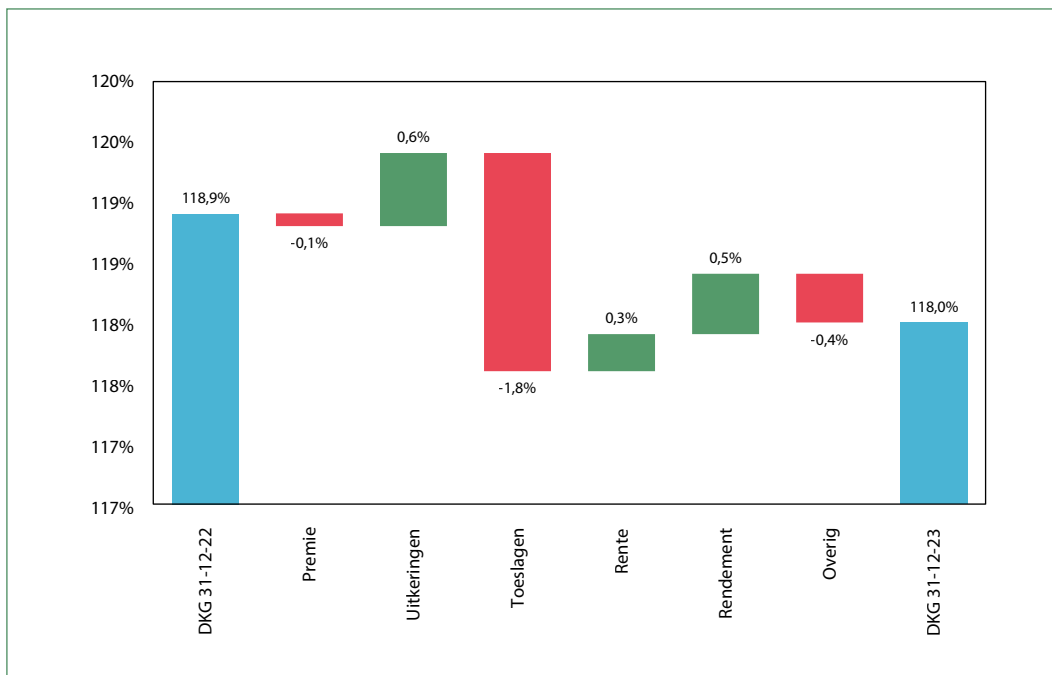
6. Actuarieel

6.1 Samenvatting van het actuarieel rapport

Ontwikkeling dekkinggraad

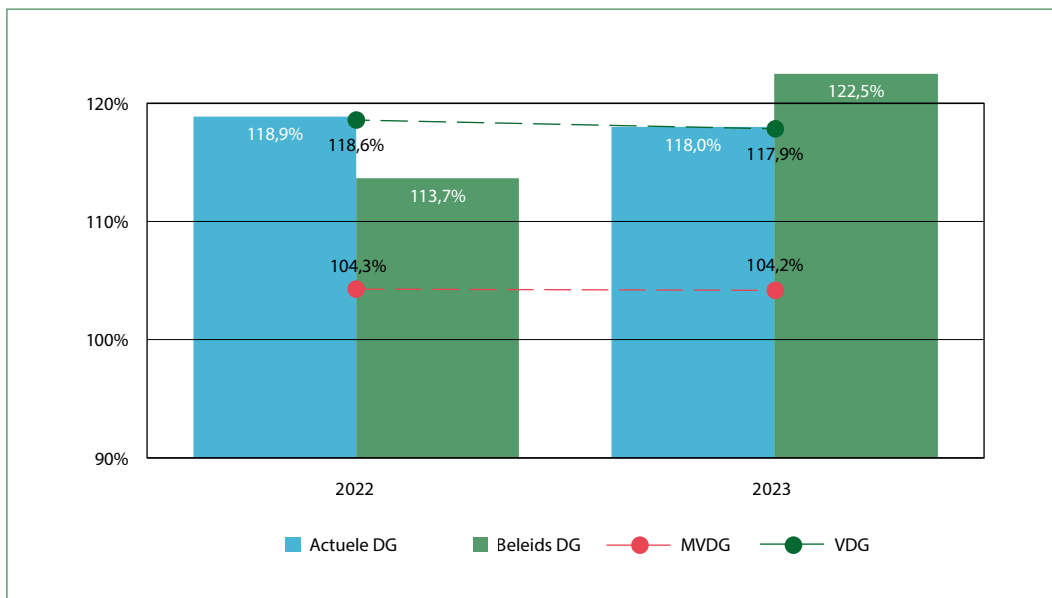
In 2023 is de actuele dekkinggraad (inclusief risico deelnemers) gedaald van 118,9% naar 118,0%. In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de actuele dekkinggraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

Toelichting van het verloop van de actuele dekkinggraad

De voornaamste oorzaak van de daling van de actuele dekkinggraad is de toeslagverlening. Per 1 januari 2024 is er 1,5% voorwaardelijke toeslag verleend, deze is in het jaarwerk over 2023 verwerkt. Het resultaat op uitkeringen en het rendement hebben een positief resultaat.

Solvabiliteit

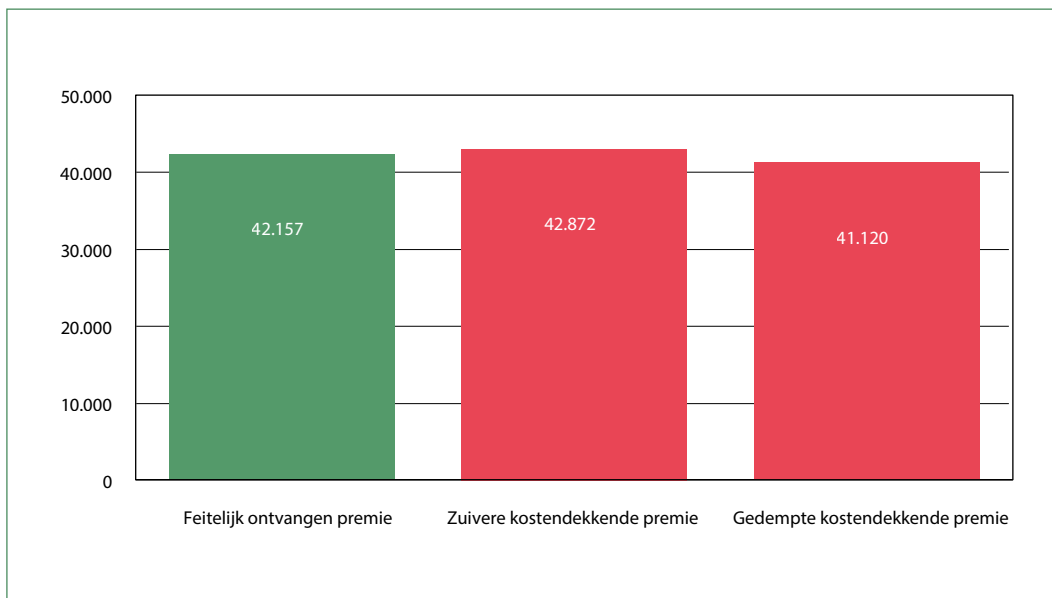
De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2023 gestegen van 113,7% naar 122,5%.

De vereiste dekkingsgraad bedraagt ultimo 2023 117,9% (ultimo 2022 118,6%).

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt ultimo 2023 104,2% (ultimo 2022 104,3%).

Aangezien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad, is er ultimo 2023 sprake van een situatie van toereikend vermogen. Het pensioenfonds is sinds eind mei 2023 uit herstel.

Premies

De ontvangen premie in het boekjaar 2023 is hoger dan de gedempte kostendekkende premie, maar lager dan de zuiver kostendekkende premie.

De premiedekkingsgraad bedroeg 116,5% ex-post. De premie heeft in 2023 vrijwel geen invloed gehad op de dekkingsgraadontwikkeling.

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft in maart 2023 een herstelplan bij De Nederlandsche Bank (hierna: DNB) ingediend. In het herstelplan werd verwacht dat, uitgaande van de in het herstelplan gehanteerde veronderstellingen, het pensioenfonds gedurende 2024 zou herstellen tot het vereist eigen vermogen. In werkelijkheid is de beleidsdekkingsgraad van SPOA sinds eind april 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad en is er geen sprake meer van een vermogenstekort. Derhalve is er in 2024 geen herstelplan ingediend.

Overige aandachtspunten en conclusies

- Met ingang van 1 januari 2023 is de UFR-systematiek bij vaststelling van de rentetermijnstructuur gewijzigd. Bij het verloop van de voorziening over 2023 zoals opgenomen in dit rapport is uitgegaan van de forwardcurve die is afgeleid van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 december 2022 (rekening houdend met de oude UFR-systematiek). Dit is in overeenstemming met de aanwijzingen van DNB.
- SPOA heeft in 2023 geen gebruik gemaakt van het Transitie-FTK.
- SPOA heeft een opschoningsactie op de administratie in gang gezet. Slapers zijn aangeschreven en gevraagd of zij recht zouden hebben op premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Dit heeft resulteert in een toename van het aantal arbeidsongeschikten. De dekkingsgraad is hierdoor met minder dan 0,1% afgenomen.
- In 2024 wordt een nieuwe overlevingstafel verwacht en conform het fondsbeleid wordt dan eveneens beoordeeld of een evaluatie van de overige actuariële grondslagen benodigd is.

6.2 Verzekerdenbestand (Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioengerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	2.909 ¹⁾	1.311	1.565	5.785
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	235			235
Uit dienst	-182	182		0
Waardeoverdracht		-30		-30
Ingang pensioen	-20	-66	106	20
Overlijden	0	-2	-47	-49
Afkoop			-1	-1
Andere oorzaken ²⁾	0	-79	-1	-80
Mutaties per saldo	33	5	57	95
Stand per 31 december 2023	2.942 ¹⁾	1.316	1.622	5.880

Specificatie pensioengerechtigden

	2023	2022
Ouderdompensioen	1.282	1.236
Partnerpensioen	316	304
Wezenpensioen	24	25
Totaal	1.622	1.565

1) Waarvan 75 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling vanwege arbeidsongeschiktheid..

2) Deze verzamelpost wordt o.a. veroorzaakt door het rechtekken van de uitdiensttredeers en de stelpost uit J701. Dit betref met name uitdiensttredeers die reeds een slaperspakket hebben en conform de richtlijnen van DNB uniek geteld diene te worden..

7. Governance

7.1 Vergaderingen

Het bestuur van SPOA heeft het afgelopen jaar 18 keer vergaderd. Daarnaast is het bestuur vier keer samengekomen met het Verantwoordingsorgaan, twee keer met de Visitatiecommissie en zes keer met de beroepspensioenvereniging BPOA. Naast vergaderingen op locatie vonden vergaderingen regelmatig digitaal plaats door middel van videoconferencing.

De belangrijkste gebeurtenissen en onderwerpen op de agenda van 2023 waren:

- Project nieuwe pensioenstelsel en nieuwe pensioenregeling
- Pensioenuitvoering keuze pensioenuitvoerder
- Klachtenregeling
- Risicomanagement
- Governance
- De stijgende rente en hoge inflatie;
- Financiële positie;
- Uitvoering van SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation)

Het bestuur hield in 2023 ook een aantal heidagen waarin onder meer is gesproken over de Wtp, risicomanagement en ESG.

7.2 Ontwikkelingen samenstelling bestuur en Verantwoordingsorgaan

Binnen het bestuur hebben in 2023 geen wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden.

Ook binnen het Verantwoordingsorgaan hebben in 2023 geen wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden:

In april 2024 is de heer R. Heijn afgetreden als bestuurslid. Per 1 januari 2025 treedt de voorzitter van het bestuur mevrouw M. van de Lustgraaf-Wielens af.

Per 1 januari 2024 is de heer C. Heerkens afgetreden als lid van het verantwoordingsorgaan.

Een overzicht van de samenstelling van de fondsorganen, commissies en de vaste bestuurlijke werkgroepen is opgenomen in hoofdstuk 11.

7.3 Geschiktheidsbevordering

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Daarbij wordt onder meer uitgegaan van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de Guidance normenkader beleggingskennis van DNB. Naar aanleiding van Servicedocument besturen van een pensioenfonds van de Pensioenfederatie van februari 2023 en de Gewijzigde beleidsregel 2012 van DNB wordt het geschiktheidsplan in 2024 geüpdatet.

De geschiktheidsbevordering van het bestuur krijgt collectief vorm door heisessies, studiedagen en kennissessies te organiseren. Is het onderwerp ook van belang voor BPOA en/of het Verantwoordingsorgaan, dan worden zij uitgenodigd voor de sessie. Verder hebben de individuele bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

7.4 Diversiteitsbevordering

Diversiteit heeft de aandacht van het bestuur. In 2019 heeft het bestuur diversiteitsbeleid vastgesteld alsmede een stappenplan ten behoeve van de diversiteitsbevordering. Het diversiteitsbeleid is in februari 2022 geëvalueerd.

Zowel voor bestuur als Verantwoordingsorgaan wordt gestreefd naar een samenstelling die zoveel mogelijk een afspiegeling van het deelnemersbestand is, waarbij in beide fondsorganen ten minste één man en één vrouw zitting heeft. Daarnaast streeft het bestuur er naar dat zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan ten minste één lid jonger dan 40 jaar heeft. Het bestuur en het Verantwoordingsorgaan voldoen aan deze diversiteitseisen.

Het bestuur heeft het volgende stappenplan diversiteitsbevordering vastgesteld:

1. Een persoonlijke benadering van mogelijke kandidaten die bijdragen aan de diversiteitsdoelstellingen.
2. Regelmatig overleg met BPOA over invulling van vacatures conform de diversiteitsdoelstellingen van het fonds.
3. Een continu (laten) zoeken naar mogelijke kandidaten ongeacht of er vacatures ontstaan en/of worden verwacht.
4. Mogelijk maken van een "stage" en aspirant-bestuurslidmaatschap, waarbij een opleidingsbudget ter beschikking wordt gesteld.
5. Periodiek evalueren en zo mogelijk wijzigen onderlinge taakverdeling in het bestuur. Zittende bestuursleden kunnen op meerdere aandachtsgebieden deskundig worden gemaakt, zodat er ruimte ontstaat om jongere bestuurders met minder ervaringsdeskundigheid te plaatsen op vacatures met minder zware profielen.

7.5 Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst beloningsbeleid. Het houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de eisen die aan de functie worden gesteld en de tijd die de functie in beslag neemt. SPOA hanteert daarbij het "van en voor (apothekers)-principe". Een deel van de bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan zijn in de praktijk werkzaam als apotheker. Uitgangspunt is daarom dat de vergoeding gebaseerd is op de tijdsbesteding.

De hoogte van de vergoedingen en afspraken over de vergoeding van kosten voor opleidingen zijn vastgelegd in de declaratieregeling, die onderdeel uitmaakt van het beloningsbeleid en van toepassing is op het bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

De hoogte van de vergoeding bedraagt per uur € 132 (2023). De vergoeding voor reistijd is € 53 per uur (2023). Daarnaast ontvangen bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan een reiskostenvergoeding indien zij reizen voor vergaderingen. Deze vergoedingen worden jaarlijks geïndexeerd op basis van de prijsindex, met een minimum van 0% en een maximum van 3%. De prijsindex is gedefinieerd als de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) alle bestedingen in de periode van 1 oktober tot en met 30 september van het jaar voorafgaand aan de indexatie, zoals vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Met ingang van 1 januari 2024 is de maatstaf voor indexatie gewijzigd en gekoppeld aan de Wet normering topinkomens. Deze maatstaf is minder volatiel en kent een maximum.

7.6 Gedragscode en compliance

Doel van de gedragscode van SPOA is het stellen van regels en richtlijnen voor verbonden personen; de leden van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie. De gedragscode richt zich onder meer op:

- Het voorkomen van belangenverstrengeling;
- Het vermijden van het gebruik van voorwetenschap;
- Het voorkomen van koersmanipulatie of andere misleidende handelingen;
- Een zorgvuldige omgang met bedrijfsmiddelen en -informatie;
- De omgang met het ontvangen van relatiegeschenken, giften en uitnodigingen;
- De omgang met het geven van relatiegeschenken;
- De omgang met nevenfuncties;
- De omgang met financiële belangen in zakelijke relaties;
- De omgang met leveranciers en dienstverleners.

Naast een gedragscode beschikt SPOA over een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling.

Het bestuur van SPOA heeft afspraken gemaakt over de melding van zaken die behandeld worden in de gedragscode. Tijdens de bestuursvergadering is compliance een vast agendapunt ten behoeve van de melding van uitnodigingen, geschenken, nieuwe nevenfuncties en dergelijke.

De compliance officer voert jaarlijks een toetsing op de naleving van de gedragscode uit. Uit de monitoring door de compliance officer is, voor zover de compliance officer heeft kunnen beoordelen, gebleken dat de regels die vallen binnen de scope van Compliance in 2023 zijn nageleefd. De rapportage van de compliance officer meldt het volgende:

- De verbonden personen hebben de naleving van de gedragscode ondertekend. De meldingen die de verbonden personen in 2023 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van het pensioenfonds.
- Er zijn geen relatiegeschenken ontvangen.
- Er zijn geen bevindingen bij de ontvangen uitnodigingen, zakelijke relaties en het privegebruik van fondseigendommen.
- Er zijn enkele wijzigingen van nevenfuncties gemeld. De nevenfuncties van de verbonden personen geven geen aanleiding tot nader onderzoek.
- Er zijn geen insiders benoemd bij SPOA.
- Er zijn geen meldingen gedaan of bekend t.a.v. belangenverstrengeling.
- Er zijn geen directe bevindingen bij de incidenten.

7.7 Code pensioenfonds

Naleving Code pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is een gedragscode voor de sector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfonds geldt het 'pas toe of leg uit'-beginsel.

Het bestuur onderschrijft het belang van de naleving van de Code en gaat jaarlijks na of en zo ja, hoe SPOA aan de norm voldoet. Het bestuur heeft geconcludeerd dat alle normen door het pensioenfonds in 2023 zijn nageleefd, met uitzondering van code 34 over de zittingsduur. Met ingang van 2023 is er sprake van een afwijking van deze code, omdat vanaf dat moment de totale zittingsduur van mevrouw Van de Lustgraaf-Wielens (voorzitter) langer is dan 12 jaar. De totale zittingsduur van twaalf jaar zal met twee jaar worden overschreden. Bij de start van de maximering van de zittingstermijn in 2015 is voor het destijds zittende bestuur een rooster van aftreden vastgesteld, rekening houdend met een borging van de continuïteit enerzijds tegenover de inwerkperiode voor nieuwe bestuursleden anderzijds. In 2015 is het moment van aftreden voor mevrouw Van de Lustgraaf bepaald op 31 december 2024.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfonds zijn er bepalingen die altijd een toelichting veronderstellen. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 7 'Governance' over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het Verantwoordingsorgaan of het Belanghebbendenorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' onder 'Diversiteit' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het Intern Toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In hoofdstuk 1 'Karakteristieken van SPOA' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 5 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2 'Pensioenbeheer' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

7.8 Zelfevaluatie

Het bestuur heeft in 2023 in een collectieve sessie zonder externe begeleiding gesproken over het eigen functioneren. Daarnaast heeft de voorzitter met alle bestuursleden individuele evaluatiegesprekken gevoerd. Hierbij zijn onder meer de volgende zaken besproken:

- de invulling van het voorzitterschap van SPOA vanaf 2025;
- de werking van het bestuursmodel en mogelijke alternatieven voor de toekomst;
- de hoge werkdruk in het bestuur;
- kostenvisie van het bestuur.

7.9 Werkzaamheden sleutelfuncties

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie bestaat uit de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de vervuller van de sleutelfunctie. Het houderschap is belegd bij een bestuurslid, mevrouw C.R.C. Huizinga-Arp. Het vervullerschap is uitbesteed aan PensioenRisk. De risicobeheerfunctie voert zijn taak uit conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Een bijdrage leveren aan het opstellen van de risicohouding.
- Het bestuur faciliteren bij de reguliere identificatie van (toekomstige) risico's en het bepalen van de (mogelijke) omvang ervan; de risicomanagementfunctie heeft hierbij zowel een faciliterende als initiërende rol.
- Het geven van een onafhankelijke opinie (inhoudelijke beoordeling) over de (mogelijke) risico's ten gevolge van bestuursbesluiten (geven van "countervailing power").
- Signalerende en adviserende rol bij het vormgeven van beheersmaatregelen.
- Het frequent controleren of de risico's zich nog binnen daartoe vastgestelde risicotoleranties bevinden.
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over (de beheersing van) risico's.
- Ondersteunen bij de uitvoering van de eigen risicobeoordeling.

De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur. Materiële bevindingen en aanbevelingen worden gerapporteerd aan het bestuur en aan de visitatiecommissie.

In hoofdstuk 8 wordt nader ingegaan op het integraal risicomanagement.

Actuariële functie

Het houderschap en de vervulling van de actuariële functie zijn belegd bij de certificerend actuaris, Triple A. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie complementair aan elkaar.

Onder de taken van de actuariële functie vallen:

- Het controleren van de berekening van de technische voorzieningen.
- Beoordelen van de opgestelde flexibiliseringsfactoren voor het volgend boekjaar.
- Het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens (hierbij kan gebruik worden gemaakt van de werkzaamheden van de accountant); en
 - het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk.
- Het beoordelen van het premiebeleid en beleid inzake omzetting van pensioenaanspraken (bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht).
- Het beoordelen van de adequaatheid van herverzekeringsregelingen (indien van toepassing).
- Het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De actuariële functie stelt na afloop van ieder kwartaal een rapportage op, welke wordt besproken in de vergaderingen van de PCC. Daarin is opgenomen het oordeel naar aanleiding van de toetsing van het verloop en de eindstand van de technische voorzieningen plus onderliggende basisgegevens en een beschrijving van de overige werkzaamheden die de actuariële functie in het kwartaal heeft verricht.

Interne Auditfunctie

Het bestuur heeft het sleutelfunctiehouderschap interne audit buiten het bestuur belegd door middel van insourcing. Sleutelfunctiehouder is de heer De Waard. Het vervullerschap van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO.

Onder de taken van de interne auditfunctie valt in elk geval het opstellen van een Audit Universe (totaal van de periodiek te onderzoeken objecten) en een audit jaarplan. De frequentie en prioriteitstelling van de uit te voeren audits wordt in overleg met het bestuur vastgesteld.

De Sleutelfunctie Interne Audit rapporteert ieder kwartaal aan het bestuur. Naast een verantwoording over de uitvoering van het auditplan, wordt ook gerapporteerd over de monitoring van de uitvoering door AZL via de gezamenlijke bijeenkomsten en rapportages van Assurancediensten.

In 2023 heeft de sleutelfunctie het self assessment informatiebeveiliging beoordeeld. Voor 9 controls is het gewenste volwassenheidsniveau nog niet bereikt. Op basis hiervan heeft het fonds een plan van aanpak verbetering beheersmaatregelen IB opgesteld. Begin 2025 zal een nieuw self assessment worden uitgevoerd.

7.10 Contacten met de toezichthouders

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen en pensioenfondsen. Het doel van DNB is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. SPOA informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Uiterlijk 30 juni van elk jaar legt het pensioenfonds het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert SPOA aan DNB over zijn financiële positie.

In 2023 heeft SPOA op verzoek van DNB gerapporteerd over de niet-financiële risico's en over de stand van zaken met betrekking tot de gevolgen van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Dit betreft sectorbrede vragenlijsten. Daarnaast hebben SPOA en DNB in 2023 meerdere contactmomenten gehad met betrekking tot het project voor de nieuwe pensioenregeling in het kader van de invoering van de Wet toekomst pensioenen. SPOA is één van de fondsen die relatief vergevorderd zijn met de vormgeving van de nieuwe pensioenregeling.

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders ter bescherming van de (oud-) deelnemers en pensioengerechtigden. In 2022 heeft SPOA op verzoek van de AFM een rapportage ingediend over de invoering van SFDR. Begin 2023 ontving SPOA de reactie van AFM waarmee het onderzoek werd gesloten. Dit onderzoek leverde geen toezichtantecedent op. De terugkoppeling op het verkennend onderzoek naar het risicopreferentie-onderzoek (RPO) uit 2021 leidde tot een beperkt aantal bevindingen. Deze hadden geen invloed op de uitkomsten van het RPO.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt toezicht op de naleving van de privacywetgeving. Er is in overleg met de privacy officer één (1) datalek gemeld bij deze toezichthouder in 2023.

In 2023 zijn aan SPOA geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders DNB en AFM geen aanwijzingen aan SPOA gegeven. Ook is er geen bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van SPOA gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

8. Integraal Risicomanagement

Risicomanagement is een belangrijk onderdeel van de besluitvorming en uitvoering van SPOA en is daarmee één van de kerntaken van het bestuur. Het draagt bij aan het behalen van de doelstellingen van het fonds en aan de beheerste en integere bedrijfsvoering.

Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil SPOA een zo minimaal mogelijk risico lopen. Dit vraagt om een volledig en adequaat functionerend integraal risicoraamwerk.

SPOA heeft het risicobeheer uitgewerkt en heeft het beleid, de uitvoering en de eigenrisicobeoordeling in samenhang vastgelegd in het integraal risicomanagement (IRM-)document. SPOA heeft als basis voor het IRM de principes van het Enterprise Risk Management-raamwerk (ERM) van COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) uit 2017 gehanteerd.

Om waarde te kunnen toevoegen, is de inrichting van het risicomanagement gebaseerd op drie pijlers: proactief, integraal en continu. Deze aanpak is nodig omdat SPOA acteert in een dynamische wereld.

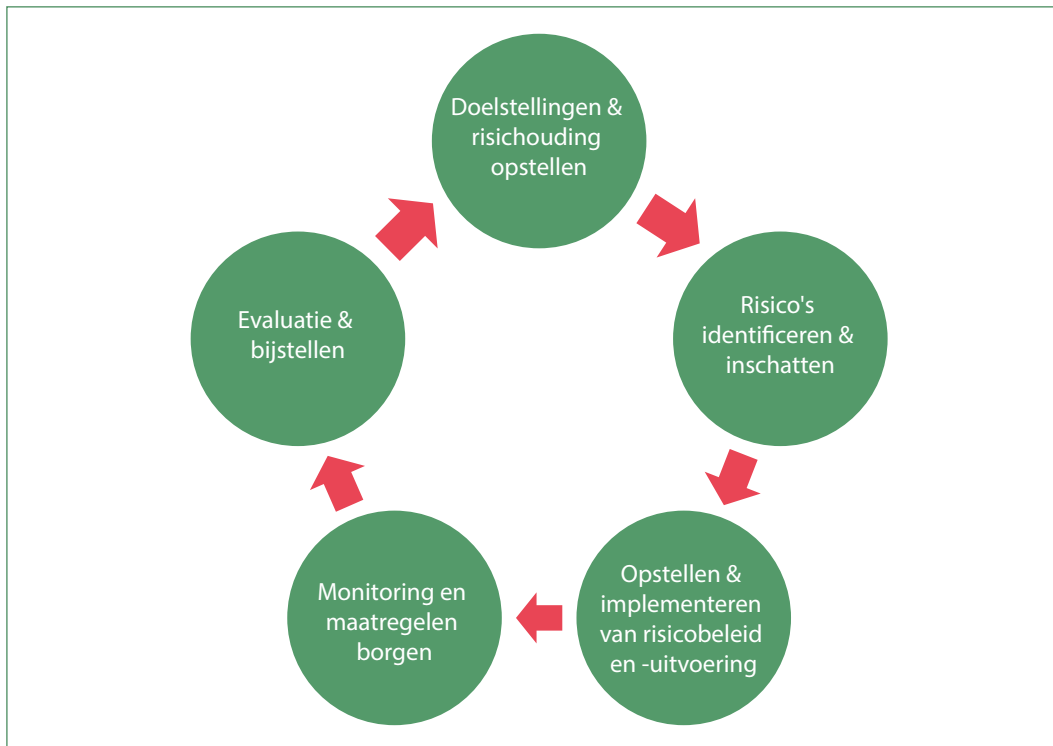
IRM is als een automatisme in het dagelijks handelen en doen van SPOA (besluitvorming, uitvoering en monitoring). Zo is het risicoraamwerk geïntegreerd in de governancestructuur en worden te nemen besluiten vooraf getoetst aan de risicobereidheid van het pensioenfonds.

SPOA heeft het risicobeheer ingericht volgens het zogenaamde "three lines" model. De eerste lijn is uitvoerend en verantwoordelijk voor het eerstelijns risicomanagement. Deze bestaat onder meer uit het bestuur, de bestuursondersteuning en de commissies. De tweede lijn is onafhankelijk van de eerste lijn en verantwoordelijk voor monitoring van - en tegenwicht bieden aan – de eerste lijn. Bij SPOA bestaat de tweede lijn uit de sleutelfuncties actuarieel en risicobeheer en de compliance officer. Tevens heeft de sleutelfunctie risicobeheer een ondersteunende en adviserende rol richting de eerste lijn. De derde lijn (sleutelfunctie interne audit) houdt vanuit een onafhankelijke rol toezicht op het functioneren van de eerste en tweede lijn. Hierbij worden opzet, bestaan en werking beoordeeld.

8.1 IRM

Het IRM omvat onder andere de risicostrategie, tolerantiegrenzen, governance en een overzicht van het integraal risicomanagementproces. Het IRM-beleid is kaderstellend voor de integrale benadering van risico's en risicobeheersing voor onderliggende beleidsdocumenten.

IRM is een doorlopend proces. De navolgende risicomanagement cyclus wordt toegepast, bestaande uit vijf verschillende processtappen:

In 2023 heeft het bestuur de onderdelen in de risicomanagementcyclus herijkt. Bij de risico-identificatie is aangesloten bij de indeling die DNB sinds 2021 hanteert met de vernieuwde toezichtsaanpak ATM (Actualisatie Toezichtsmethodologie); in onderstaande tabel zijn dat niveaus 1 en 2. Niveau 3 is de SPOA-specifieke risicotaxonomie.

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Bedrijfsmodel en strategie	Levensvatbaarheid bedrijfsmodel	Continuïteitsrisico
		Kostenrisico
	Houdbaarheid strategie	Risico's financiële opzet
		Reputatierisico
		Wendbaarheidsrisico
		ESG-risico
		Klantbedieningsrisico

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Gedrag, Governance, Cultuur en Risicomanagement	Interne governance	Governancerisico
		Juridisch risico
		Belangenverstrengeling (SIRA)
	Gedrag & cultuur	Leiderschapsrisico
		Besluitvormingsrisico
		Interne fraude (SIRA)
Risicomanagement	Werking risicobeleid	
Integriteit	Maatschappelijke onbetamelijkheid	Maatschappelijk onbetamelijk gedrag (SIRA)
		Benadeling van derden (SIRA)
	Terrorismefinanciering	Terrorismefinanciering (SIRA)
	Sancties	Omzeiling sanctiewet/ -regelgeving (SIRA)
	Corruptie	Corruptie/omkoping (SIRA)
	Witwassen	Witwassen (SIRA)
Prudentiële risico's	Kredietrisico	Kredietrisico
		Tegenpartijrisico
	Verzekeringstechnisch risico	Grondslagenrisico
		Herverzekeringsrisico
	Renterisico	Renterisico
	Operationeel risico	Uitbestedingsrisico
		IT- en cybercrimerisico
		Datarisico
		Fiscale fraude (SIRA)
		Externe fraude (SIRA)
	Liquiditeitsrisico	Liquiditeitsrisico
	Marktrisico	Zakelijke waardenrisico
		Valutarisico
		Inflatierisico
		Actief beheerrisico
Concentratierisico		
Kapitaal	Kapitaalpositie	Dekkingsgraadrisico

Voor bovenstaande geïdentificeerde risico's is de risicobereidheid bepaald. De risicobereidheid is enerzijds kwalitatief geconcretiseerd waarbij de risico's onder dezelfde noemer zijn gebracht en daarmee vergelijkbaar gemaakt. Ook heeft het bestuur de risicobereidheid gekwantificeerd door voor ieder risico een aantal key risico-indicatoren (KRI's) met bijbehorende risicotolerantiegrenzen vast te stellen. Met behulp van deze KRI's en tevens een kwalitatieve duiding van de risico's is het bestuur in staat om geobjectiveerd het risicobeeld van het fonds te bepalen.

Vervolgens heeft het bestuur in 2023 een risicoanalyse uitgevoerd. Hierbij heeft het bestuur de bruto en netto risico's ingeschat en zijn de belangrijkste beheersmaatregelen beschreven. Uit de risicoanalyse volgt dat alle netto risico's binnen de risicobereidheid van het bestuur vallen. Het bestuur monitort de werking van de beheersmaatregelen en de ontwikkeling van de risicobeelden.

8.2 Speerpunten risicobeheer in 2023

In 2023 waren, naast de hiervoor genoemde herijking van de risicomangementcyclus, de belangrijkste speerpunten op het gebied van risicobeheer voor SPOA:

1. Wet toekomst pensioenen
2. Onderzoek overgang PUO
3. Volwassenheid risicomangement
4. Eigenrisicobeoordeling (ERB)

1. Wet toekomst pensioenen

In 2023 heeft het bestuur de ontwikkeling en de beheersing van de projectrisico's uit 2022 gemonitord. Het bestuur heeft de volgende key risico's geïdentificeerd en bijbehorende risicohouding vastgesteld:

Nr	Risico	Risicohouding
1	Onduidelijkheid concept/ geconsulteerde wetgeving	Gebalanceerd
2	Herinrichten administratie	Kritisch
3	Transitierisico	Kritisch
4	Communicatierisico	Gebalanceerd
5	Operationeel risico	Kritisch
6	Onduidelijkheid verwachtingen toezichhouders	Kritisch
7	Tijdigheid besluitvorming beroepspensioenvereniging	Kritisch
8	Risicohouding sluit niet aan bij wens deelnemers	Kritisch

De restrisico's inzake 'herinrichten administratie' en 'transitierisico' lagen in 2023 buiten de risicohouding. Het bestuur heeft met betrekking tot deze risico's in 2023 aanvullende beheersing noodzakelijk gevonden door per 1-1-2025 over te stappen naar een andere PUO en de transitiedatum te verschuiven naar 1-1-2026. Het bestuur blijft de projectrisico's goed monitoren.

In 2023 heeft het bestuur veel aandacht besteed aan de strategie onder de Wtp, zoals de financiële opzet en de strategische asset allocatie. Ook zijn de voorbereidingen om de datakwaliteit aantoonbaar in orde te hebben in volle gang. Vanuit de tweede lijn worden deze voorbereidingen ondersteund door middel van het schrijven van risico-opinies.

2. Onderzoek overgang PUO

Een bestuurlijke werkgroep heeft een risicoanalyse gemaakt met betrekking tot de vergelijking tussen Visma Idella en AZL. Die risicoanalyse had betrekking op zowel blijven bij AZL, inclusief de overgang naar Wtp, als de dubbele transitie naar Visma Idella, waarbij eerst een overgang plaats vindt naar een andere PUO en vervolgens de transitie naar Wtp. Mede op basis van die risicoanalyse heeft het bestuur het besluit kunnen nemen om over te stappen naar Visma Idella. De risico-identificatie en de risicoanalyse met betrekking tot de overgang naar Visma Idella vormt tevens de aanvangsrisicoanalyse voor het project dat begin 2024 van start is gegaan. In deze aanvangsrisicoanalyse zijn diverse risico's geïdentificeerd, die zich met een enkele uitzondering bevonden binnen de risicobereidheid

van het bestuur, alle risico's zijn voorzien van beheersmaatregelen waarvan de effectiviteit getoetst zal worden. Het risico wat zich bewoog buiten de risicobereidheid is voorzien van aanvullende beheersing en monitoring.

3. Volwassenheid risicomanagement

De sleutelfunctie Internal Audit heeft eind 2022 een audit uitgevoerd naar de risicobeheerfunctie en systeem van interne controle van SPOA. Hieruit volgde dat SPOA op 19 van de 38 elementen niet op het gewenste volwassenheidsniveau zat. In 2023 is met behulp van het herijken van de elementen van de risicomanagementcyclus en het vastleggen daarvan in het nieuwe integrale IRM-document hierin een forse verbetering gemaakt. Eind 2023 zijn 17 van de 19 verbeterpunten opgelost. Voor 2024 staan de laatste twee punten, die betrekking hebben op de toetsing van de werking, op de agenda.

4. Eigenrisicobeoordeling (ERB)

In 2021 heeft SPOA de eerste ERB-rapportage opgesteld. Als onderdeel van de herijking van de risicomanagementcyclus en de update van het IRM-document heeft het bestuur ook een update gemaakt van de ERB. Het bestuur is van mening dat deze ERB een adequate weergave is van de risico's waaraan SPOA momenteel en in de toekomst kan worden blootgesteld. Hierbij in ogenschouw nemende de uitvoering van de huidige regeling, de transitie naar de nieuwe regeling en de transitie naar een nieuwe PUO. Tevens is het bestuur van mening dat deze ERB een juiste weergave is van de effectiviteit van het risicobeheer – inclusief de (feitelijke) beheersmaatregelen – en de doelmatigheid daarvan.

De belangrijkste aandachtspunten van het bestuur voor 2024 zijn:

- Een beheerste en integere transitie van PUO (van AZL naar Visma Idella) per 1-1-2025.
- Het vaststellen van de strategie (financiële opzet, evenwichtige transitie, nieuwe strategische asset allocatie, communicatie- en implementatieplan) voor de FPR.
- Het beoordelen van de datakwaliteit ten behoeve van het invaren, maar ook met het oog op de overgang naar een andere PUO.

8.3 Speerpunten risicobeheer in 2024

Voor 2024 heeft het bestuur de volgende speerpunten voor het risicobeheer vastgesteld:

1. Wet toekomst pensioenen

Begin en medio 2024 zal het bestuur de werking van de projectbeheersing toetsen. Gezien het streven om in de tweede helft van 2024 het implementatieplan voor Wtp gereed te hebben en derhalve dan de focus van het project zal verschuiven van strategievorming naar de implementatie, zal er medio 2024 een update plaats vinden van de projectrisicoanalyse. De sleutelfunctie risicobeheer zal waar nodig de eerste lijn ondersteunen met onder meer risico-opinies.

2. Tussentijdse ERB

De transitie naar de nieuwe FPR betekent een significante wijziging van het risicoprofiel van SPOA en van de door SPOA uitgevoerde pensioenregeling. In verband met deze besluitvorming zal het bestuur, ondersteund door de SF RB, in 2024 een tussentijdse ERB uitvoeren, die tevens input vormt voor het op te stellen implementatieplan.

8.4 Financiële risico's

De financiële positie van SPOA is gevoelig voor bewegingen van de rente en ontwikkelingen van zakelijke waarden. SPOA heeft een financieel crisisplan. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke procedures doorlopen moeten worden en hoe wordt gecommuniceerd. Het bestuur kan daarmee slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is een bijlage bij de ABTN.

9. Wet toekomst pensioenen

9.1 Aanleiding

In 2020 bereikten het kabinet, de werkgevers en de vakbonden een akkoord over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. De Wet toekomst pensioenen (Wtp) is op 1 juli 2023 in werking getreden. Toekomstige pensioenopbouw moet in Nederland uiterlijk op 1 januari 2028 zijn omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel. In het nieuwe stelsel kunnen pensioenfondsen alleen beschikbare premiereregelingen uitvoeren. Dat is een regeling waarin is afgesproken hoeveel geld (premie) de werkgever en werknemer betalen voor het pensioen. De pensioenuitkering staat niet langer vast, maar is afhankelijk van de beleggingsresultaten en de rente. Gaat het financieel goed, dan wordt het pensioen verhoogd met het behaalde rendement. Gaat het economisch slechter en is het rendement negatief, dan wordt het pensioen lager.

De wijziging van de pensioenregeling leidt tot veel keuzes en besluiten voor de beroepspensioenvereniging BPOA en voor SPOA. Deze omzetting raakt zowel het strategische beleid als de uitvoering in brede zin. Naast de transitie moet de dagelijkse gang van zaken ('going concern') niet uit het oog worden verloren.

9.2 Inrichting project

Om te waarborgen dat de transitie naar het nieuwe stelsel effectief en efficiënt verloopt, zijn BPOA en SPOA gezamenlijk het project Apothekerspensioen gestart en is een onafhankelijk projectmanager aangesteld.

De besturen van SPOA en BPOA hebben een gezamenlijke stuurgroep ingericht. De stuurgroep rapporteert aan de besturen van BPOA en SPOA. De stuurgroep is in zijn geheel verantwoordelijk voor het monitoren van het projectplan en het project. De stuurgroep is voorbereidend, adviserend en informierend. De besturen zijn sturend voor de voortgang van het project en het budget.

De onafhankelijk projectleider heeft de opdracht om de voortgang van het project, het plan van aanpak, de detailplanning en de samenwerking tussen partijen te bewaken en te bevorderen en gestelde doelen kosten efficiënt te behalen.

Daarnaast zijn er twee deelprojectgroepen ingericht: 'Pensioenregeling en -Uitvoering' en 'Communicatie & Stakeholdermanagement'.

De deelprojectgroepen zijn verantwoordelijk voor:

- Opstellen en uitvoeren van het betreffende deelprojectplan;
- Halen van de planning en uitvoeren kritische (actie)punten deelplan;
- Aansturen van adviseur(s);
- Opstellen van inhoudelijke stukken voor de stuurgroep en bestuur;
- Nemen van besluiten volgens de afgesproken mandatering
- Signaleren risico's en knelpunten met oplossingen binnen de scope;

De voorzitter van de deelprojectgroep is contactpersoon voor de projectleider en heeft zitting in de Stuurgroep.

Gedurende het jaar vindt veelvuldig contact plaats met DNB over de voortgang van het project. Eveneens is met DNB overeengekomen dat SPOA als 'voorloperfonds' (één van de fondsen die naar verwachting als één van de eerste de overstap maakt naar de Flexibele Premiereregeling in Nederland) op regelmatige basis al documenten mag aanleveren voor een eerste oordeel (deelopleveringen). Dit helpt niet alleen SPOA in de voortgang van het project ('zijn we op de juiste weg'), maar ook DNB krijgt daarmee inzicht in waar de fondsen tegenaan kunnen lopen in hun proces en besluitvorming.

Tevens vindt ad hoc overleg plaats met SzW en de Pensioenfederatie.

9.3 De Flexibele Premiereregeling

Op hoofdlijnen is er in het nieuwe pensioenstelsel een keuze tussen de Solidaire Premiereregeling en de Flexibele Premiereregeling. De algemene ledenvergadering (ALV) van BPOA heeft in 2022 het besluit genomen dat de nieuwe pensioenregeling een Flexibele Premiereregeling wordt.

Alle deelnemers hebben in de Flexibele Premiereregeling een persoonlijk pensioenvermogen (een individuele spaarpot). Daarnaast is er binnen de Flexibele Premiereregeling in een aantal individuele (beleggings)keuzevrijheden voorzien. In de Flexibele Premiereregeling hebben deelnemers bij ingang van het pensioen een keuze voor een vaste of een variabele uitkering. Binnen SPOA wordt alleen de optie voor een variabele uitkering aangeboden. Pas in deze uitkeringsfase worden enkele risico's gedeeld door het collectief van pensioengerechtigden voor een stabielere uitkering. Deelnemers die een vaste uitkering willen, hebben de mogelijkheid om op dat moment met hun pensioenvermogen over te stappen naar een andere pensioenuitvoerder.

Migratiedatum Wtp naar Flexibele Premiereregeling

Beoogd was een invoering van de Flexibele Premiereregeling onder de Wtp per 1 juli 2024. Deze datum is gedurende 2023 een aantal keer aangepast naar aanleiding van gewijzigde inzichten; uit het oogpunt van een beheerste en zorgvuldige overgang is door SPOA besloten meer tijd te nemen voor de overgang op de nieuwe Flexibele premiereregeling. De nieuw beoogde migratiedatum Wtp werd daarmee eerst (op aangeven van AZL) 1 januari 2025 en later 1 juli 2025. Echter, eind 2023 heeft het bestuur besloten een overstap te maken van pensioenuitvoeringsorganisatie van AZL naar Visma Idella (hierover elders in dit bestuursverslag meer). Dit heeft ertoe geleid dat de migratiedatum Wtp andermaal werd uitgesteld, nu naar 1 januari 2026.

Risicohouding

De huidige geformuleerde Risicohouding moet worden herijkt ten behoeve van de nieuwe kaderstelling en de keuze voor de Flexibele Premiereregeling. Bij het bepalen van de risicohouding is onder andere gebruik gemaakt van het uitgevoerde RPO, wetenschappelijke inzichten en de doelstellingen zoals geformuleerd binnen het bestuur van SPOA, BPOA en het verantwoordingsorgaan. Tevens wordt rekening gehouden met de wettelijke maatstaven en de uitkomsten daarvan voor de risicohouding.

Financiële opzet

Gedurende 2023 is verder invulling gegeven aan de onderdelen van de financiële opzet van de Flexibele Premiereregeling; hoe worden de rekenregels omtrent de pensioenregeling, premie en buffers vormgegeven. Zo blijkt het door een wijziging in de Wtp begin 2023 mogelijk om de risicodelingsreserve (de reserve om voor het collectief van pensioengerechtigden een stabielere uitkering te verkrijgen) anders vorm te geven dan eerder verondersteld; dit sluit nog beter aan bij de doelstellingen van BPOA en SPOA. Ook zijn de uitgangspunten voor de compensatie voor de afschaf van de doorsneesystematiek, het verdelen van het onverdeeld vermogen en de bijbehorende spreidingsmethodiek vastgesteld. De financiële opzet wordt daarbij doorlopend getoetst aan het evenwichtigheidskader van SPOA.

Evenwichtige transitie (netto-profit)

In november 2022 zijn de parameters door de Commissie Parameters bekend gemaakt. Op grond daarvan heeft DNB de benodigde scenariosets vastgesteld waarmee SPOA in 2023 aan de slag kon voor verdere (kwantitatieve) inzichten. Om te komen tot een evenwichtige transitie zijn door BPOA en SPOA de transitiedoelstellingen, voorrangregels voor de verdeling van het vermogen bij de transitie en het scenariodenken (o.a.: wat is de impact van de hoogte van de dekkingsgraad) concreet gemaakt. Op basis daarvan zijn berekeningen gemaakt om de transitie-effecten (per leeftijdscohort) in kaart te brengen. Later heeft toetsing van deze berekeningen plaatsgevonden door middel van de wettelijk vereiste nettoprofitberekeningen. In workshops met de besturen van BPOA en SPOA heeft oordeelsvorming plaatsgevonden over de evenwichtigheid van deze uitkomsten (evenwichtige belangenafweging).

Eind 2023 heeft BPOA geconcludeerd dat onder de opgestelde voorwaarden (waarvan het invaren van de bestaande pensioenen er één is) sprake is van een evenwichtige transitie. BPOA is vervolgens gestart met het opstellen van het Transitieplan zoals dat wettelijk

bezien door de sociaal partners dient te worden opgesteld. Het Transitieplan dient als onderbouwing van de evenwichtigheid richting de Algemene Ledenvergadering (ALV) van BPOA en het mogelijk daaruit voortkomende verzoek tot invaren van BPOA aan SPOA.

Datakwaliteit

Een belangrijke actie om uiteindelijk de pensioenen juist en correct te kunnen vaststellen in de nieuwe Flexibele premiereregeling is een onderzoek op de kwaliteit van de data zoals vastgelegd in de huidige pensioenadministratie. Het traject rondom datakwaliteit is in samenwerking met WTW in 2023 verder opgepakt. De bevindingen vanuit WTW zijn opgeleverd en met SPOA besproken. Deze zijn voorts afgestemd met AZL. Doel is om met correcte data 'schoon' en 'clean' de uiteindelijke migratie Wtp in te gaan. Door de voorgenomen transitie van AZL naar Visma Idella is de afronding van het traject enigszins gewijzigd. In overleg met DNB en de accountant is een voorstel besproken om dit traject naar tevredenheid van alle partijen af te ronden; alle partijen hebben begin 2024 aangegeven hiermee akkoord te zijn.

Communicatie

De verschillende fases van het communicatieplan zijn gedurende 2023 steeds verder aangevuld en doorontwikkeld, o.a. op het gebied van de pensioenverwachtingen en de communicatie daarover. Ook binnen het communicatieplan hebben de nodige wijzigingen in de planning plaatsgevonden door het tot tweemaal toe verplaatsen van de ALV beoogd voor de behandeling van de evenwichtige transitie. De beoogde communicatie is op meerdere momenten getoetst en afgestemd met de klankbordgroepen.

In 2023 zijn de belanghebbenden van SPOA op diverse momenten en manieren (klankbordgroepen, webinars, nieuwsbrieven, nieuwsberichten op website, BPOA ledenvergaderingen) intensief betrokken bij de verdere invulling van de nieuwe regeling.

Pensioenreglement

In 2023 heeft de blauwdruk pensioenregeling steeds meer vorm gekregen. Ook is de uitvoeringsovereenkomst aangepast naar de nieuwe Flexibele Premiereregeling.

10. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst

Wijziging PUO

In 2023 heeft het bestuur na uitvoerig onderzoek besloten om de overeenkomst met AZL te beëindigen per 31 december 2024. Deze beslissing komt voort uit een grondige evaluatie van de huidige en toekomstige behoeften van de deelnemers en heeft tot doel bij te dragen aan het verbeteren van de algehele pensioenvoorzieningen binnen de nieuwe pensioenregeling. Samen met BPOA heeft SPOA in 2021 geconcludeerd dat met een overstap naar een nieuwe flexibele pensioenregeling een beter passend pensioen- en beleggingsbeleid voor de apothekers gerealiseerd kan worden. SPOA wilde dan ook graag in het belang van de deelnemer zo spoedig mogelijk en op beheerste wijze overstappen naar de nieuwe pensioenregeling.

Vanuit marktanalyse is gebleken dat Visma Idella het beste voldoet aan de gestelde wensen ten aanzien van beheersing, tijdigheid en deelnemer gerichtheid. De transitie van de huidige pensioenregeling vindt plaats per 1 januari 2025. Vervolgens zal op 1 januari 2026 de transitie naar de nieuwe flexibele premiereregeling plaatsvinden. Om de beide transities in goede banen te leiden heeft het bestuur een transitie-manager aangesteld.

Wtp

Het jaar 2024 zal in het teken staan van de formele indiening van het Transitieplan, Implementatieplan, Invaarsjabloon en Communicatieplan bij DNB en AFM.

Te beginnen met de finalisering van de financiële opzet van de Flexibele Premiereregeling en de definitieve besluiten over de evenwichtigheid door BPOA (middels de ALV) en SPOA.

In de Algemene Ledenvergadering (ALV) van BPOA van 6 maart 2024 is aan de leden voorgelegd of zij het eens zijn met de conclusie van het bestuur van BPOA dat sprake is van een evenwichtige transitie op basis van de voorgestelde uitgangspunten, waaronder het onderbrengen van de huidige pensioenen in de nieuwe Flexibele Pensioenregeling. Met een grote meerderheid van 92% is de ALV hiermee akkoord gegaan, waarna het transitieplan definitief is gemaakt. Hiermee doet BPOA tevens een "verzoek tot invaren". SPOA zal dit verzoek in 2024 nader beoordelen.

Op het gebied van datakwaliteit dient de AUP (agreed upon procedures ofwel specifieke controlewerkzaamheden) te worden uitgevoerd in 2024. Hiervoor is in overleg met DNB en de accountant een voorstel besproken om dit traject naar tevredenheid van alle partijen af te ronden. Door de overgang van AZL naar Visma Idella bevindt SPOA zich namelijk in een bijzondere situatie waarin beide pensioenuitvoeringsorganisaties een rol spelen. Alle partijen hebben begin 2024 aangegeven akkoord te zijn met het voorgestelde proces, waardoor de AUP op deze wijze wordt opgepakt.

Met de pensioenuitvoeringsorganisatie en de vermogensbeheerder moeten de uitbestedingsovereenkomsten en afspraken worden vastgelegd.

Geheel 2024 wordt gebruikt om Implementatieplan (DNB), invaarsjabloon (DNB) en Communicatieplan (AFM) op te stellen. Dit zijn de drie formele afrondende documenten die wettelijk vereist zijn vanuit de Wtp in het migratietraject. In deze documenten komen alle onderwerpen die in de afgelopen jaren behandeld zijn terug (o.a. financiële opzet, Transitieplan, etc.) Deze plannen worden eind 2024 definitief ingediend bij DNB en AFM ter goedkeuring, na akkoord van SPOA en na advies vanuit het verantwoordingsorgaan.

In 2025 is het wachten op het akkoord van DNB en AFM op de ingediende plannen, waarna de definitieve opdrachtbevestiging van SPOA aan BPOA kan worden afgegeven. In 2025 vindt tevens het daadwerkelijk implementeren van de Flexibele Pensioenregeling in de administraties plaats.

Governance

Per 13 april 2024 is Ronald Heijn afgetreden als bestuurslid en als voorzitter van de beleggingscommissie. Per dezelfde datum is Rutger van Asselt benoemd als interim voorzitter van de beleggingscommissie. Tegelijkertijd is een selectieprocedure opgestart om een nieuw bestuurslid te benoemen, dat tevens voorzitter kan worden van de beleggingscommissie. Ook ontstaat er eind 2024 een vacature in het bestuur als gevolg van het aflopen van de derde zittingstermijn van Mariëtte van de Lustgraaf, voorzitter van het bestuur. Ook voor de invulling van deze vacature is de selectieprocedure inmiddels opgestart. De selectiecommissie wordt gevormd door bestuursleden van BPOA en SPOA en wordt ondersteund door een extern werving- en selectiebureau.

11. Organisatie pensioenfonds

Samenstelling bestuur

Bestuur per 31 december 2023

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (1959), apotheker n.p. (voorzitter)
P.M. Dantuma (1985), apotheker (secretaris en penningmeester)
Mw. C.R.C. Huizinga-Arp (1967), apotheker
Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge (1986), apotheker
R.A.L. Heijn (1965), bestuurder, niet-apotheker
P.P. Bannink (1970), bestuurder, niet-apotheker
Mw. L.R. Denee-Haasnoot (1978), apotheker

De bestuursleden van het pensioenfonds worden door de beroepspensioenvereniging BPOA voorgedragen.

Samenstelling commissies

Beleggingscommissie

R.A.L. Heijn (voorzitter)
P.M. Dantuma
R.J. van Asselt (extern lid)

Pensioen- en communicatiecommissie

P.P. Bannink (voorzitter)
Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge
Mw. L.R. Denee-Haasnoot
Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (uitsluitend lid in PCC-“change”)

Samenstelling vaste werkgroepen

Werkgroep Governance

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (voorzitter)
+ Bestuursbureau

Werkgroep financieel

P.M. Dantuma (penningmeester)
+ Bestuursbureau

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

Mw. J.M.H. Bezemer – Biermans (1966) (voorzitter)
C.B.M. Heerkens (1956)
J.C. Kortekaas (1952) (secretaris)
R. Bartels (1988)
Mw. M. van den Berg (1953)

Samenstelling Visitatiecommissie boekjaar 2023

Via Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen

M.J.G. Driesen
Mw. P. Huisman-Spuijbroek
M. Roberts

Organisatie per 31-12-2023

Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V.
Beleggingsadviseur	M.W. Thomassen, AON
Communicatieadviseur	R. Simon, Bureau voor Pensioencommunicatie
Adviseur VO	Mw. M. Hoekstra
Pensioenbeheer	AZL N.V.
Coördinerend vermogensbeheerder	Achmea Investment Management B.V.
Beleggingen	Acadian Asset Management Ltd.
	BlackRock Investment Management Ltd.
	PIMCO Europe Ltd.
Custodian	Caceis Bank
Adviserend Actuaris	M. Stougie, Sprenkels
Accountant	R. Pluymakers RA, Ernst & Young Accountants LLP
Certificerend Actuaris/ sleutelfunctie actuarieel	J.M.J. Tol, Triple A - Risk Finance Certifications B.V.
Compliance Officer	P. de Koning, TriVu
Privacy Officer	K. den Blanken, Sprenkels
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	R. van Giersbergen, PensionRisk
Houder sleutelfunctie interne audit	A. de Waard, BDO Advisory B.V.
Vervuller sleutelfunctie interne audit	BDO Advisory B.V.

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) toetst op welke wijze het Bestuur van SPOA invulling geeft aan zijn taak. Het VO geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het Bestuur en is bevoegd een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur, het door het Bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO beoordeelt of er op een evenwichtige manier rekening gehouden wordt met de belangen van alle deelnemers van het fonds. De taken van het VO zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Het jaar 2023

Ook 2023 stond voor SPOA in het teken van verder bouwen aan de nieuwe pensioenregeling. Het pensioenfonds heeft dit jaar zowel financieel als organisatorisch goed gepresteerd.

In 2023 bestond het VO uit Jolanda Bezemer (voorzitter), Johan Kortekaas (secretaris) en de leden Chris Heerkens, Marianne van den Berg en Ron Bartels. Aan het einde van het jaar heeft Chris Heerkens zich niet herkiesbaar gesteld en heeft daarmee het VO verlaten, wij bedanken hem voor zijn jarenlange inzet voor zowel BPOA als SPOA. Bovendien willen wij Cor van der Sluis, tot medio 2023 verbonden aan het VO als extern adviseur, bedanken voor zijn jarenlange inzet. Mila Hoekstra is onze nieuwe adviseur. Het contact met het Bestuur was goed. De voorzitters hebben regelmatig overleg gehad en ook de overige leden zijn regelmatig door het Bestuur bijgepraat, zowel informeel als formeel. Met het Bestuur hebben 4 vergaderingen plaatsgevonden, waarvan 1 online.

Diverse bijeenkomsten met BPOA en SPOA hebben plaatsgevonden, met name ter informatie en oriëntatie op het nieuwe pensioenstelsel. Deze bijeenkomsten werden door het VO bijgewoond gedurende het informerende gedeelte. Bij het besluit- en meningsvormende gedeelte heeft het VO de bijeenkomsten verlaten, waardoor het beter een onafhankelijk oordeel kan vormen.

Adviezen

In 2023 heeft het VO desgevraagd achtereenvolgens advies uitgebracht over het Communicatiebeleid, de nieuwe klachtenregeling en het premie- en opbouwbeleid 2024.

Uitvoeringskosten

Het jaar 2023 stond in de schaduw van de beoogde overstap in 2025 naar de nieuwe pensioenuitvoerder Visma Idella. Per 1-1-2026 hoopt SPOA de opgebouwde pensioenrechten in te varen in het nieuwe post Wtp-systeem. Dit laatste is mogelijk geworden door het aangenomen transitieplan op de BPOA vergadering van 6 maart 2024. Beide transities zorgen voor tijdelijk oplopende kosten. De huidige uitvoerder AZL kon geen enkele tijdsindicatie geven met betrekking tot de transitiedatum. Het VO heeft alle kosten bestudeerd en ze doelmatig bevonden. Een bijkomende kostenpost is dat de zogenaamde lage regelgeving vanuit de overheid om de implementatie mogelijk te maken op zich laat wachten. Dat zorgt voor extra onduidelijkheid en onnodige additionele kosten.

Het bestuur van SPOA heeft het VO goed meegenomen in de weloverwogen en vergaande beslissingen die ze moesten nemen.

Het VO in 2023

Het VO is in 2023 qua samenstelling gelijk gebleven. Voor 2024 stond er een vacature open ter vervanging van Chris Heerkens (premiebetalers). Het VO vergaderde 4 keer waaronder 1x met de Visitatiecommissie, daarnaast was er een gezamenlijke vergadering van VO, VC en Bestuur.

De visitatie over 2023 is met de betreffende commissie en het Bestuur besproken. Het VO bemerkt dat de gesprekken tussen VC en Bestuur door alle partijen als zeer constructief ervaren worden. Het VC oordeelt dat het bestuur 'in control' is. Het VO adviseert het bestuur de in het rapport genoemde punten ter harte te nemen, met name op het gebied van het reeds meerdere jaren genoemde vastleggen en bediscussiëren van de evenwichtige belangenafweging.

Uitgevoerde beleid

Op grond van de werkzaamheden van het VO en kennisgenomen hebbende van het rapport van de Visitatiecommissie en de verantwoording van het Bestuur middels onder andere het jaarverslag is het VO van oordeel dat het Bestuur gedurende 2023 goed heeft gehandeld om de pensioenregeling op een beheerste en evenwichtige wijze uit te voeren en bovendien haar toekomstgerichte houding vasthoudt.

In aanloop naar het nieuwe pensioencontract gaat het Bestuur voortvarend aan de slag en werkt goed samen met BPOA en het VO.

Tot slot

Ook in 2024 staat SPOA en het Bestuur weer voor grote uitdagingen in het licht van de externe ontwikkelingen en het VO wenst het Bestuur hierbij veel succes. Het VO ziet voor 2024 weer uit naar een continuering van de prettige samenwerking.

Leidschendam 17 mei 2024

Johan Kortekaas
secretaris Verantwoordingsorgaan

Reactie van het bestuur

Het bestuur en het VO werken al jarenlang aan een constructieve en efficiënte samenwerking. Sinds de start van het project Wet toekomst pensioenen (Wtp) is deze samenwerking steeds meer geïntensiveerd, onder andere door het besluit om gezamenlijk de benodigde kennis op te bouwen hoe een goede pensioenregeling voor de deelnemers eruit zou kunnen komen te zien. Daarnaast vindt het bestuur het belangrijk om het VO in een vroeg stadium te informeren over de afwegingen die het bestuur maakt bij de impactvolle besluiten over de nieuwe pensioenregeling en de overgang naar een nieuwe uitvoerder. Het bestuur prijst zich gelukkig met een VO dat zijn taken serieus neemt en het bestuur scherp houdt met kritische vragen en opmerkingen. Mede hierdoor worden de besluiten van het bestuur kwalitatief verbeterd.

In het verslag van het VO wordt aandacht besteed aan de kosten. De stijging van de kosten wordt veroorzaakt door de transities naar een nieuwe uitvoerder en naar een nieuwe pensioenregeling. Het bestuur deelt de zorgen van het VO over de stijging van de kosten en stelt het op prijs om van het VO bevestigd te krijgen dat deze extra kosten doelmatig zijn. Naar verwachting zullen de kosten na afronding van beide transities weer terugkeren naar een acceptabel niveau.

Het bestuur bedankt het VO voor de samenwerking en voor de wijze waarop de werkzaamheden van het bestuur worden gevolgd.

Intern toezicht

Oordeel en samenvatting visitatie 2023

Oordeel:

De VC is van mening dat het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds voor Openbare Apothekers (SPOA), over het jaar 2023, ruim voldoende tot goed is.

Vanuit haar taak, zoals beschreven in hoofdstuk 2, geeft de VC het volgende oordeel:

- Het beleid van het bestuur kwalificeert de VC als goed.
- De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert de VC als goed.
- De risicobeheersing vindt de VC ruim voldoende.
- De evenwichtige belangenafweging vindt de VC ruim voldoende.

Samenvatting:

De VC heeft het functioneren van het bestuur van het beroepspensioenfonds voor de Openbare Apothekers onderzocht en stelt vast dat het fonds in 2023 op goede wijze werd bestuurd en daarmee naar het oordeel van de VC “in control” was.

Het jaar 2023 werd gedomineerd door het Wtp-project en direct daarmee samenhangend de problemen met de pensioenuitvoerder AZL. Dit betekende -wederom- een aanslag op de tijd voor de bestuursleden, en, helaas, ook een verdere verhoging van met name advies- en ondersteuningskosten.

De publicatie van het Transitieplan Wet toekomst pensioenen (BPOA, 12 feb. 2024) is een belangrijke mijlpaal in het Wtp-dossier. De gedegen opzet van het project en de energie en vasthoudendheid die het bestuur aan de dag legde, heeft zich uitbetaald. De samenwerking met betrokken partijen was daarbij goed. De coproductie met BPOA vond onder meer plaats met gezamenlijke kennissessies over bijv. evenwichtige belangenafweging, en de afstemming met zowel het verantwoordingsorgaan als de visitatiecommissie door middel van periodieke gezamenlijke bijeenkomsten.

Een grote domper op deze voortvarendheid waren de voortdurende problemen met pensioenuitvoerder AZL, welke het bestuur deed besluiten de samenwerking te beëindigen; in Visma Idella werd een nieuwe uitvoerder gevonden; een moedig besluit!

De VC wenst haar waardering uit te spreken aan het bestuur van SPOA voor zijn professionele inzet en de wijze waarop een aantal doelen bereikt zijn. Tenslotte wenst de VC een aantal opmerkingen te plaatsen welke aandacht behoeven:

- De VC constateert, de notulen van de bestuursvergaderingen raadplegend, een serieus gebrek aangaande het expliciteren tijdens de bestuursvergaderingen van de gehanteerde evenwichtige belangenafweging (EB) bij besluiten. Dit verdient een toelichting, zoals ook eerder besproken. De VC acht het van belang dat EB, bij voorkeur langs zowel kwalitatieve als kwantitatieve lijnen, in het gehele bestuur meeweegt bij besluiten; èn dat dit in de notulen wordt verwoord.
- De kosten in zowel menskracht als geld blijven onverminderd hoog, begrijpelijk en verantwoordbaar over het afgelopen jaar. Voor de toekomst lijkt dit moeilijk houdbaar, en dienen zowel de out-of-pocket kosten (met name advies- en ondersteuning) als de werklast voor de bestuurders nadrukkelijk te worden bezien.

De belangrijkste aanbevelingen naar aanleiding van de visitatie 2023 zijn:

- Expliciteer de EB-afwegingen, indien mogelijk kwalitatief én kwantitatief in de bestuurs notulen;
- Maak t.a.v. de (voorbereiding) van de keuzebegeleiding, heldere afspraken met de PUO;
- De voorbereiding op de Digital Operational Resilience Act (DORA) die per 17 januari 2025 ingaat snel op te pakken met de uitbestedingspartners;
- ESG risico-assessment conform de aanbevelingen van DNB uit te voeren in 2024.

Reactie van het bestuur

Het bestuur ervaart het positieve oordeel van de visitatiecommissie als een mooie waardering voor de kwaliteit van zijn werkzaamheden in 2023. De VC constateert terecht dat het Wtp project veel tijd en aandacht van het bestuur vraagt en een groot deel van de beschikbare capaciteit van de adviseurs vergt. Het bestuur heeft er bewust voor gekozen om dit project samen met BPOA op te pakken en de VC en VO er in een vroegtijdig stadium bij te betrekken. Het is goed om te horen dat de VC deze aanpak positief beoordeelt.

De VC kwalificeert het besluit om de overstap te maken van AZL naar Visma Idella als moedig. Het bestuur erkent dat het qua timing een lastig besluit was vanwege de impact op de uitvoering en de verwachte tijdsbesteding die de transitie met zich mee zal brengen. Door het aanstellen van een transitie manager en verschillende werkgroepen houdt het bestuur grip en worden de transitierisico's gemitigeerd en gemonitord, zodat de overgang op beheerste wijze kan plaatsvinden.

De opmerkingen en aanbevelingen zijn reeds besproken met de VC. Ten aanzien van de evenwichtige belangenafweging hanteert het bestuur in de besluitvorming een evenwichtigheidskader. Tezamen met de risicoparagraaf vormt dit een belangrijk element bij de totstandkoming van een besluit. De bevinding van de VC maakt het bestuur bewust dat dit kennelijk niet altijd expliciet terugkomt in de notulen. Hier zal verder aandacht aan worden besteed. Uiteraard heeft het bestuur in komende periode naast de transities naar de nieuwe uitvoerder en naar de nieuwe regeling ook oog voor de ontwikkelingen met betrekking tot DORA en ESG.

De kosten en tijdsbesteding zullen in de komende twee jaar op een hoog niveau blijven. Na de overgang naar de nieuwe uitvoerder en de implementatie van de nieuwe pensioenregeling zal dit vanaf 2026 / 2027 naar verwachting terugkeren naar een acceptabel niveau.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	7.244	11.530
Aandelen	486.153	439.740
Vastrentende waarden	1.028.936	935.359
Derivaten	34.924	27.619
Overige beleggingen	199.504	287.096
	1.756.761	1.701.344
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	259	298
Vorderingen en overlopende activa [3]	147.582	77.527
Liquide middelen [4]	45.158	93.256
Totaal activa	1.949.760	1.872.425

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves [5]	282.379	276.268
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen [6]	1.569.478	1.462.277
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	259	298
Overige technische voorzieningen [8]	2.306	2.675
	1.572.043	1.465.250
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	95.338	130.907
Totaal passiva	1.949.760	1.872.425

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	28.558	26.248
Indirecte beleggingsopbrengsten	100.278	-401.087
Kosten van vermogensbeheer	-4.888	-4.454
	123.948	-379.293
Premiebijdragen van deelnemers [11]	42.157	41.033
Saldo van overdrachten van rechten [12]	-2.950	-1.902
Pensioenuitkeringen [13]	-46.034	-43.886
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Toevoeging pensioenopbouw	-33.114	-36.828
Indexering en overige toeslagen	-22.733	-51.631
Rentetoevoeging	-47.896	10.131
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	47.662	45.143
Wijziging marktrente	-46.883	630.262
Mutatie overdrachten van rechten	2.331	2.162
Wijziging actuariële grondslagen	-2.993	-16.544
Overige mutaties	-3.575	-1.560
	-107.201	581.135
Mutatie overige technische voorzieningen [15]	369	-88
Herverzekering [16]	-68	-104
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-4.250	-3.558
Overige baten/lasten [18]	140	0
Saldo van baten en lasten	6.111	193.337
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	6.111	193.337

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van deelnemers	42.699	41.686
Overgenomen pensioenverplichtingen	666	1.664
Overige	140	0
	43.505	43.350
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-46.804	-43.035
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3.604	-3.570
Herverzekering	-68	-103
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.524	-3.604
	-54.000	-50.312
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	27.156	25.408
Verkopen en aflossingen beleggingen	21.358.101	23.732.644
	21.385.257	23.758.052
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-21.418.144	-23.685.196
Kosten van vermogensbeheer	-4.716	-4.436
	-21.422.860	-23.689.632
Mutatie liquide middelen	-48.098	61.458
Saldo liquide middelen 1 januari	93.256	31.798
Saldo liquide middelen 31 december	45.158	93.256

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Zij moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds. SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, één en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

Het KvK-nummer van het fonds is 41150815

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 610 'Pensioenfondsen' en BW 2 Titel 9.

Schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met BW 2 Titel 9 vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Dit geldt met name voor de voorziening pensioenverplichtingen en voor ramingen van kosten die betrekking hebben op het boekjaar, maar nog niet zijn gefactureerd. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. Ook de waardering van sommige beleggingen kan gebaseerd zijn op basis van schattingen. Dit betreft met name waarderings van de beleggingen waarbij gebruik wordt gemaakt van onafhankelijke taxaties en nettocontantewaardeberekeningen en diverse schattingselementen ten behoeve van de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de 'Methodiek bepaling marktwaarde' in de toelichting op de balans. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Schattingswijzigingen 2023

In 2023 heeft de volgende schattingswijziging plaatsgevonden:

In boekjaar 2023 is conform het fondsbeleid de kostenvoorziening en de opslag in premie geëvalueerd. Zowel de excassokosten (van 2,7% naar 2,9% van de netto pensioenverplichtingen) en de kostenopslag in de premie (van 1,2% naar 1,3% van de pensioengrondslagsom) zijn verhoogd. De verhoging van de excassokosten is verwerkt in de eindstand van de voorziening. Hierdoor is de voorziening verhoogd met 2.993. De verhoogde kostenopslag in de premie komt tot uiting in de premie voor 2024.

Het effect van de schattingswijziging, totaal 2.993, is als mutatie in het resultaat 2023 verwerkt.

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien nagenoeg alle toekomstige voordelen en nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Per balansdatum bestaande valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen ultimo boekjaar geldende koersen. Verschillen ten opzichte van de contractkoers worden in de staat van baten en lasten verwerkt en als overlopende post dan wel belegging in de balans gepresenteerd.

Onroerende zaken

De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Aandelen

De aandelen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. Aandelenfondsen waarvoor geen reële waarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende intrinsieke waarde, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Reverse repo's worden gewaardeerd op de netto contante waarde. Als verdisconteringscurve wordt gebruik gemaakt van een rentecurve (Eonia Swap) en een spread curve. De Eonia Swap-curve is een representatieve curve voor een geldmarktlening waarbij geen onderpand wordt uitgewisseld. De spread curve weerspiegelt het verminderde risico van een repo doordat het uitwisselen van onderpand zorgt voor extra zekerheid.

Derivaten

Derivaten verkrijgen in de regel een dagelijkse waardering op basis van onderliggende contractafspraken en beschikbare marktinformatie om te komen tot een afgeleide marktwaardering.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. Deze zijn terug te vinden onder de kortlopende schulden.

Overige beleggingen

De ter beurze genoteerde overige beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de op ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde inclusief transactiekosten. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De reserve voor algemene risico's dient ter dekking van algemene risico's van het fonds. Het saldo van de rekening van baten en lasten wordt aan de algemene reserve toegevoegd of onttrokken.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gesteld op de contante waarde van de volledige te bereiken aanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Daarnaast wordt een voorziening aangehouden voor de deelnemers die volgens de administratie recht hebben op een pensioenuitkering, maar geen uitkering ontvangen als gevolg van het gebrek aan gegevens. De bijbehorende voorziening wordt op een gelijke manier vastgesteld als de voorziening voor de ingegane pensioenen. Indien een deelnemer niet meer in leven blijkt of een leeftijd van 100 jaar heeft bereikt volgens de administratie, valt de gehele voorziening vrij. In het geval dat een deelnemer zijn niet opgevraagde pensioen als nog opvraagt, zal deze met terugwerkende kracht worden uitbetaald. Hier wordt geen aparte voorziening voor aangehouden.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen (zie categorie [14] in de jaarrekening voor een uitsplitsing van de mutatie van de voorziening):

Overlevingstafel en ervaringssterfte

In het boekjaar is de prognosetafel AG2022, startjaar 2024, gehanteerd zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG). De ervaringssterfte behelst leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftেকansen, zodat rekening wordt gehouden met de hogere levensverwachting van de pensioenfondspopulatie ten opzichte van de gehele bevolking. De ervaringssterfte is gelijkgesteld aan de ervaringssterfte voor het derde tertiel op basis van inkomen, waarbij de ervaringssterfte voor mannen gelijk is aan die voor vrouwen.

Rentetermijnstructuur

Er is gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december 2023, zoals gepubliceerd door DNB, met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR).

Toeslagverlening

Er wordt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen rekening gehouden met de onvoorwaardelijke toeslagverleningen van de actieve en gewezen deelnemers (1,5% tot de pensioenleeftijd) welke middels de betaalde premies worden gefinancierd. Er wordt geen rekening gehouden met voorwaardelijke toekomstige verhogingen van opgebouwde en toegekende pensioenen.

Aannames partner

Tot de pensioendatum worden de leeftijdsafhankelijke partnerfrequenties 'CBS 2022 incl. samenwonend' gehanteerd. Op de pensioendatum is de partnerfrequentie 100%. Na de pensioendatum wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd. Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar voor hoofdverzekerde man en één jaar voor hoofdverzekerde vrouw gesteld. Daarnaast wordt er een opslag van 1,0% gehanteerd op het tarief van het latent (risico) partnerpensioen voor niet-ingegane deelnemers.

Opslag uitkeringsduur

In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening van 0,3% opgenomen ter compensatie van het feit dat er wordt uitgekeerd tot en met de maand waarin de deelnemer komt te overlijden.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Opslag wezenpensioen

Dit is een opslag van 0,5% van de voorziening van het latente partnerpensioen van niet-gepensioneerde deelnemers.

Opslag excassokosten

Voor toekomstige excassokosten wordt in de voorziening pensioenverplichtingen 2,9% (2022: 2,7%) gereserveerd.

Overige technische voorzieningen

Naast de voorziening pensioenverplichtingen is er een voorziening risicodekkingen aanwezig ter dekking van toekomstige premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Er is besloten om de voorziening van toekomstige arbeidsongeschikten vast te stellen op basis van tweemaal de opslag in de zuiver kostendekkende premie voor premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Voor de berekening van de gekapitaliseerde waarde van de verzekeringspolissen zijn dezelfde grondslagen aangehouden als voor de totale voorziening pensioenverplichtingen. Er is met betrekking tot de herverzekeringscontracten geen recht op resultatendeling overeengekomen.

Herverzekering

Het pensioenfonds is op stop-loss basis herverzekerd voor het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico bij Zwitserleven. Op de einddatum van het contract bepaalt de actuaire de som van de verschuldigde overlijdenskapitalen. Daarnaast wordt het jaarlijks eigen behoud bij elkaar opgeteld. Is de som van de kapitalen groter dan de som van het jaarlijkse eigen behoud, dan wordt het verschil uitgekeerd aan het pensioenfonds. Het risico bij de niet-actieven en het deel onder de stop-loss grens komt voor rekening van het fonds. Het contract is na 31 december 2019 verlengd.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan de dividendopbrengsten, na aftrek van dividendbelasting en kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van beleggingen;
- valutaverschillen;
- niet-gerealiseerde koersverschillen.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. De kosten vermogensbeheer worden in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten. Vanaf pagina 20 is een toelichting op de vermogensbeheerkosten opgenomen. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten zijn vastgesteld op basis van schattingen, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen.

Premiebijdragen

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen, extra premies en bijdrage aan de kosten worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Saldo van overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofd van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de betalingen aan uitkeringsgerechtigden die betrekking hebben op het boekjaar.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Interne uitvoeringskosten ten aanzien van vermogensbeheer worden in mindering gebracht bij de beleggingsopbrengsten.

Bestemming van het saldo

Het resultaat ultimo jaar wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Koersverschillen	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken	11.530	0	-3.574	-712	7.244
Aandelen	439.740	120.982	-136.923	62.354	486.153
Vastrentende waarden	935.359	9.776.307	-9.718.929	36.199	1.028.936
Derivaten	-88.582	11.304.665	-11.229.233	2.197	-10.953
Overige beleggingen	287.096	216.190	-308.856	5.074	199.504
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.585.143	21.418.144	-21.397.515	105.112	1.710.884
Derivaten (passiva zijde)	116.201				45.877
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	1.701.344				1.756.761
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	85.518				34.099
Vorderingen/schulden uit hoofde van ontvangen collateral	0				12.856

Het pensioenfonds heeft eind 2023 € 0 miljoen (2022: € 0 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van (staats)obligaties en € 2,2 miljoen (2022: € 8,5 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. De liquiditeiten worden verantwoord onder [9] Kortlopende schulden en overlopende passiva. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2023 € 15,9 miljoen (2022: € 22,3 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten en € 6,7 miljoen (2022: € 11,3 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte liquiditeiten worden verantwoord onder de liquide middelen. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden. Het fonds is juridisch en economisch eigenaar van deze beleggingen en stelt geen deel van de beleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

	Directe markt- notering	Onafhanke- lijke taxaties	NCW berekening	Intrinsieke waarde	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken	0	0	0	7.244	7.244
Aandelen	350.283	0	0	135.870	486.153
Vastrentende waarden	970.894	0	58.042	0	1.028.936
Derivaten	-26	0	-10.927	0	-10.953
Overige	150.342	0	0	49.162	199.504
Totaal belegd vermogen	1.471.493	0	47.115	192.276	1.710.884

	Directe markt- notering	Onafhanke- lijke taxaties	NCW berekening	Intrinsieke waarde	Stand ultimo 2022
Onroerende zaken	0	0	0	11.530	11.530
Aandelen	306.009	0	0	133.731	439.740
Vastrentende waarden	885.159	0	50.200	0	935.359
Derivaten	-3	0	-88.579	0	-88.582
Overige	137.065	0	0	150.031	287.096
Totaal belegd vermogen	1.328.230	0	-38.379	295.292	1.585.143

	2023	2022
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Vordering met betrekking tot pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	298	396
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-39	-98
Stand per 31 december	259	298
<p>SPOA heeft het overlijdensrisico op basis van een stoploss constructie herverzekerd bij Zwitserleven.</p> <p>Het eigen behoud bedraagt op jaarbasis 125% van verwachte schades door overlijden. Aangezien de werkelijke schade het eigen behoud niet overschrijdt, heeft de herverzekeraar niet uitgekeerd in 2023. De mutatie heeft betrekking op de verzekerde aanspraken bij Nationale Nederlanden (oude pensioentoezeggingen). De hoogte van deze voorziening neemt jaarlijks af (gesloten onderdeel van de regeling).</p>		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	2.403	2.944
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	0	9
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	115.362	61.815
Vorderingen uit hoofde van collateral	15.657	0
Lopende intrest		
– Vastrentende waarden	11.160	8.290
– Derivaten	1.755	3.548
– Banken	96	0
Subtotaal lopende intrest	13.011	11.838
Terugvorderbare dividendbelasting	1.121	916
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	0	4
Vorderingen op uitkeringen	0	1
Omzetbelasting	28	0
Totaal vorderingen en overlopende activa	147.582	77.527
<p>Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar met uitzondering van collateral.</p>		

	2023		2022	
[4] Liquide middelen				
Banken vermogensbeheerders	34.099		85.518	
ING Bank N.V.	11.059		7.738	
	45.158		93.256	
De liquide middelen (m.u.v. banken vermogensbeheerders) staan ter vrije beschikking van het fonds. Het fonds heeft een kredietfaciliteit ter beschikking van ad €2,1 miljoen waar momenteel geen gebruik van wordt gemaakt.				
[5] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal		0		0
Het stichtingskapitaal bedraagt € 45,38.				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	276.268		82.931	
Saldobestemming boekjaar	6.111		193.337	
Stand per 31 december		282.379		276.268
Totaal eigen vermogen		282.379		276.268
Minimaal vereist eigen vermogen / minimaal vereiste dekkingsgraad	66.770	104,2%	62.387	104,3%
Vereist eigen vermogen / vereiste dekkingsgraad (strategisch)	282.042	117,9%	272.222	118,6%
Actuele dekkingsgraad		118,0%		118,9%
Beleidsdekkingsgraad		122,5%		113,7%
De actuele dekkingsgraad is 118,0%. Deze is vastgesteld als het Totaal Vermogen (Reserves plus de totale Voorzieningen) gedeeld door de totale Voorzieningen.				
De berekening is als volgt: $(282.379 + 1.572.043) / 1.572.043 \times 100\% = 118,0\%$.				

Per eind 2022 verkeerde het fonds in een situatie van vermogenstekort. Het fonds heeft derhalve vóór 31 maart 2023 een geactualiseerd herstelplan ("Herstelplan 2023") ingediend bij DNB. Uit dit herstelplan blijkt dat het pensioenfonds binnen twee jaar zou zijn hersteld tot ten minste de vereiste dekkingsgraad. Volgens de prognose van de dekkingsgraad in het Herstelplan 2023 was de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 geschat op 120,0%. De beleidsdekkingsgraad per eind 2023 (122,5%) is daarmee hoger dan de in 2023 in het herstelplan geprognosticeerde beleidsdekkingsgraad.

Sinds eind april 2023 is de beleidsdekkingsgraad van SPOA hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Derhalve is er in 2024 geen herstelplan ingediend.

Technische voorzieningen

[6] Voorziening pensioenverplichtingen

	2023	2022
Stand per 1 januari	1.462.277	2.043.412
Mutatie via staat van baten en lasten	107.201	-581.135
Stand per 31 december	1.569.478	1.462.277
Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen		
Stand per 1 januari	1.462.277	2.043.412
Toevoeging pensioenopbouw	33.114	36.828
Indexering en overige toeslagen	22.733	51.631
Rentetoevoeging	47.896	-10.131
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-47.662	-45.143
Wijziging marktrente	46.883	-630.262
Mutatie overdrachten van rechten	-2.331	-2.162
Wijziging actuariële grondslagen	2.993	16.544
Overige mutaties	3.575	1.560
	1.569.478	1.462.277
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	298	396
Mutatie	-39	-98
Stand per 31 december	259	298
Totaal voorziening pensioenverplichtingen	1.569.737	1.462.575

	2023	2022
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd ¹⁾		
– Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	633.909	597.140
– Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	273.436	261.214
– Pensioengerechtigden	662.392	604.221
	1.569.737	1.462.575
SPOA heeft een opschoningsactie op de administratie in gang gezet. Slapers zijn aangeschreven en gevraagd of zij recht zouden hebben op premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Dit heeft geresulteerd in een toename van het aantal arbeidsongeschikten. De dekkingsgraad is hierdoor met minder dan 0,1% afgenomen.		
[8] Overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen		
Stand per 1 januari	2.675	2.587
Betaalde premies	1.018	1.288
Nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers	0	-499
Benodigde interest	0	-16
Wijziging vaststelling voorziening risicodekking	-1.387	-685
Stand per 31 december	2.306	2.675
Totaal technische voorzieningen ²⁾	1.572.043	1.465.250

1) Aantallen:

Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers - 2023: 2.942; 2022: 2.909

Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken - 2023: 1.316; 2022: 1.311

Pensioengerechtigden - 2023: 1.622; 2022: 1.565

2) De voorzieningen kennen, gezien hun aard, een langlopend karakter.

	2023	2022
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden aan deelnemers van het pensioenfonds	0	817
Schulden uit hoofde van derivaten	45.877	116.201
Schulden uit hoofde van intrest en dividend	9	0
Schulden uit hoofde van effectentransacties	44.039	1.017
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	2.801	0
Schulden uit hoofde van margin afrekeningen	0	11.208
Belastingen en sociale premies	976	930
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	401	200
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	1.211	495
Omzetbelasting	24	27
Betalingen onderweg	0	12
	95.338	130.907

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar met uitzondering van collateral.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn drie belangrijke/kritische uitbestedingen:

1. Pensioenuitvoering - AZL. Er is per 1-1-2021 een nieuwe overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is zes maanden.
2. Vermogensbeheer – Met ingang van 1-1-2021 is operationeel vermogensbeheer ondergebracht bij AIM (overeenkomst is aangegaan/ondertekend in 2020), voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie maanden. Daarnaast lopen er overeenkomsten met de diverse vermogensbeheerders en de custodian.
3. Bestuursondersteuning – Montae & Partners. Overeenkomst voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is één kalendermaand.

De kosten van uitbesteding zijn deels vast en deels variabel op basis van vooraf overeengekomen tarieven. De kosten in 2024 van bovengenoemde uitbestedingen liggen naar verwachting in lijn met de kosten in 2023.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, visitatiecommissie en VO	2023	2022
Bestuursvergoedingen	400	370
Vergoedingen visitatiecommissie	27	25
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan (ext. adviseur)	31	33
Totaal	458	428

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2023	2022
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	0	-30
Zakelijke waarden	3.387	3.320
Vastrentende waarden	28.121	20.795
Derivaten	-6.365	1.930
Overige beleggingen	3.156	238
Subtotaal	28.299	26.253
Banken	230	-40
Overige	29	35
Totaal directe beleggingsopbrengsten	28.558	26.248
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	-712	-559
Zakelijke waarden	62.354	-100.908
Vastrentende waarden	36.199	-179.243
Derivaten	2.197	-119.999
Overige beleggingen	5.074	1.462
Valutareresultaten	-4.834	-1.840
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	100.278	-401.087

	2023	2022
Kosten van vermogensbeheer		
Beheervergoeding vermogensbeheerders	-3.793	-3.066
Bewaarvergoeding custodian	-402	-553
Beleggingsadvies	-430	-456
Beleggingsadministratie	-371	-347
Omzetbelasting	108	-32
Totaal kosten vermogensbeheer ¹⁾	-4.888	-4.454
<p>De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten en deels verrekend in de aan- en verkoopprijzen.</p>		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	123.948	-379.293
[11] Premiebijdragen van deelnemers		
Bijdragen van apothekers	42.157	41.033
	42.157	41.033
Feitelijke premie	42.157	41.033
Kostendeekkende premie	42.872	46.950
Gedempte kostendeekkende premie	41.120	33.035
<p>De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:</p>		
- Actuarieel benodigd	34.759	39.227
- Opslag in stand houden vereist vermogen	6.465	6.119
- Opslag voor uitvoeringskosten	1.648	1.604
	42.872	46.950
<p>De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:</p>		
- Actuarieel benodigd	22.956	18.317
- Opslag in stand houden vereist vermogen	4.270	2.857
- Opslag voor uitvoeringskosten	1.648	1.604
- Voorwaardelijk	12.246	10.257
	41.120	33.035

1) Deze kosten zijn niet direct aan te sluiten met de kosten vermogensbeheer van het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.

De actuarieel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendeekkende premie vastgesteld op basis van de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2022. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 18,6%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2022. Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendeekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.

Over het boekjaar 2023 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 42.157. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendeekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendeekkende premie.

[12] Saldo van overdrachten van rechten

Overgenomen pensioenen
Overgedragen pensioenen

Totaal

[13] Pensioenuitkeringen

Pensioenen

Ouderdomspensioen
Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden
Partnerpensioen
Wezenpensioen
TWK indexatie

Subtotaal

Andere uitkeringen

Afkoopsommen

Subtotaal

Totaal pensioenuitkeringen

[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

[15] Mutatie overige technische voorzieningen

Voorziening risicodekkingen

	2023	2022
	654	1.668
	-3.604	-3.570
Totaal	-2.950	-1.902
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-39.492	-36.369
Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden	42	51
Partnerpensioen	-7.144	-6.658
Wezenpensioen	-102	-96
TWK indexatie	665	-813
Subtotaal	-46.031	-43.885
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-3	-1
Subtotaal	-3	-1
Totaal pensioenuitkeringen	-46.034	-43.886
[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	-107.201	581.135
[15] Mutatie overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen	369	-88

	2023	2022
[16] Herverzekering		
Premies herverzekering		
– Overlijdensrisico	-25	-36
– AO-risico	-43	-70
– Overlijdensrisico correctie voorgaand boekjaar	0	2
	-68	-104
[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-961	-916
Communicatie	-196	-214
Accountant		
– Controle van de jaarrekening ¹⁾	-116	-99
– Andere controle opdrachten	0	0
– Fiscale adviesdiensten	-25	-12
– Andere niet-controle diensten	0	0
Actuaris		
– Controle jaarwerk	-20	-19
– Advies	-269	-311
Bestuurskosten		
– Vergoedingen bestuur	-400	-370
– Bestuursondersteuning	-734	-498
– Overige bestuurskosten	-118	-108
Overige kosten en advies		
– Contributies en bijdragen	-206	-153
– Kosten BPOA	-216	-180
– Kosten project NPS	-674	-279
– IORP II	-170	-140
– Advies en aangifte inzake BTW	-23	-110
– Overige kosten	-122	-149
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ²⁾	-4.250	-3.558

1) De totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening is gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht. Hiervan heeft 4 (2022: 2) betrekking op voorgaand boekjaar.

2) Zie uitgebreide specificatie in het bestuursverslag.

	2023	2022
[18] Overige baten/lasten		
Diversen	140	0
	140	0
Saldo van baten en lasten	6.111	193.337
	2023	2022
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen / marktrente	29.169	261.100
Premies	5.600	104
Overlijden	1.525	-2.269
Kosten	-1.349	-767
Arbeidsongeschiktheid	-1.957	404
Herverzekering	0	0
Waardeoverdracht	-619	260
Uitkeringen en diverse bestandsmutaties	375	2.680
Voorwaardelijke toeslagverlening	-22.733	-51.631
Wijziging grondslagen en vaststelling risicodekking	-3.900	-16.544
	6.111	193.337

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2023 als volgt te verdelen:

	2023
Algemene reserve	6.111
	6.111

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Verbonden partijen

BPOA kan als verbonden partij worden geclassificeerd. De kosten in verband met de uitvoering van de door BPOA te verrichten taken worden door SPOA gedragen. Deze transacties zijn onder normale marktvoorwaarden met de verbonden partij aangegaan. De bestuurders, de leden van het verantwoordingsorgaan, de visitatiecommissie, de medewerkers van het bestuursbureau en de bijdragende apothekers worden ook als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar het beloningsbeleid. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders..

Transacties met medewerkers bestuursbureau

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) medewerkers.

Transacties met Visitatiecommissie

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) leden.

Transacties met bijdragende apothekers

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de bijdragende apothekers. De pensioenpremie bedraagt 30,7% van de pensioengrondslag (2022: 30,7).

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

"In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met bestuur, certificerend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 117,9% en ultimo 2022 van 118,6%.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Op basis van feitelijke beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	74.962	4,8	82.620	5,6
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	197.357	12,6	189.581	12,9
Valutarisico (S3)	47.892	3,0	13.119	0,9
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	55.252	3,5	65.089	4,4
Verzekeringstechnisch risico (S6)	43.900	2,8	41.277	2,8
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	8.408	0,5	8.399	0,6
Diversificatie- en correlatie-effect	-148.546	-9,4	-120.581	-8,2
Vereist eigen vermogen risico fonds (feitelijk)	279.225	17,8	279.504	19,1
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (feitelijk)	279.225	17,8	279.504	19,1

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Op basis van strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	82.451	5,2	79.548	5,4
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	195.478	12,4	182.873	12,5
Valutarisico (S3)	42.070	2,7	3.253	0,2
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	56.287	3,6	66.751	4,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	43.900	2,8	41.277	2,8
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	7.930	0,5	8.467	0,6
Diversificatie- en correlatie-effect	-146.074	-9,3	-109.947	-7,5
Vereist eigen vermogen risico fonds (strategisch)	282.042	17,9	272.222	18,6
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (strategisch)	282.042	17,9	272.222	18,6
Actuele dekkingsgraad		118,0		118,9
Beleidsdekkingsgraad		122,5		113,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,2		104,3
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		117,8		119,1
Strategisch vereiste dekkingsgraad		117,9		118,6

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor er sprake is van een situatie van toereikend vermogen. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 122,5%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 113,7%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 8,8%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 12,0 jaar (2022: 13,4)

Duratie van de pensioenverplichtingen 18,4 jaar (2022: 18,7)

Het pensioenfonds dekt strategisch 52% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 52% op basis van de swapcurve is eind 2022 equivalent met een renteafdekking van 52% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 56% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 74.962 (4,8%) en voor het strategisch renterisico 82.451 (5,2%).

Derivaten

Het renterisico is gedeeltelijk afgedekt door middel van renteswaps. De afloopdata variëren van 2023 tot 2072. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verhoogd van 4,7 naar 12,0 (2022: van 4,4 naar 13,4).

Onderstaande tabel geeft inzicht in de rentederivatenposities per 31 december:

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31-12-2023	347.970	32.191	43.773	-11.582
Rentederivaten per 31-12-2022	563.640	20.996	114.441	-93.445

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen en vastgoed per categorie ¹⁾:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	369.735	74,9	330.009	73,1
Opkomende markten (Emerging markets)	123.662	25,1	121.261	26,9
	493.397	100,0	451.270	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 197.357 (12,6%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 195.478 (12,4%).

¹⁾ Volgens de definitie van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen				
<i>Totaal beleggingen naar valuta exclusief derivaten</i>				
Euro	1.104.100	64,7	1.110.004	66,4
Amerikaanse dollar	397.806	23,3	343.523	20,5
Australische dollar	792	0,0	0	0,0
Britse pound sterling	154.794	9,1	166.726	10,0
Canadese dollar	1.826	0,1	1.955	0,1
Deense kroon	26.045	1,5	31.550	1,9
Hongaarse forint	1.230	0,1	1.159	0,1
Japanse yen	0	0,0	0	0,0
Nieuw-Zeelandse dollar	441	0,0	435	0,0
Noorse Kroon	2.129	0,1	5.831	0,3
Poolse zloty	439	0,0	93	0,0
Zweedse Kroon	3.531	0,2	2.216	0,1
Zwitserse frank	15.058	0,9	10.233	0,6
	1.708.191	100,0	1.673.725	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta inclusief derivaten</i>				
Euro	1.104.737	64,7	1.026.438	64,8
Amerikaanse dollar	400.413	23,4	337.073	21,3
Australische dollar	767	0,0	0	0,0
Britse pound sterling	154.674	9,0	167.473	10,6
Canadese dollar	1.757	0,1	1.881	0,1
Deense kroon	26.046	1,5	31.550	2,0
Hongaarse forint	1.230	0,1	1.159	0,1
Japanse yen	-1	0,0	761	0,0
Nieuw-Zeelandse dollar	433	0,0	431	0,0
Noorse Kroon	2.129	0,1	5.831	0,4
Poolse zloty	439	0,0	93	0,0
Zweedse Kroon	3.531	0,2	2.216	0,1
Zwitserse frank	14.729	0,9	10.233	0,6
Overige valuta	0	0,0	4	0,0
	1.710.884	100,0	1.585.143	100,0
Saldo waarde valutaderivaten	2.693		-88.582	

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2023::

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	0	637
Amerikaanse dollar	0	2.607
Australische dollar	-25	0
Britse pound sterling	-120	0
Canadese dollar	-69	0
Deense kroon	0	1
Japanse yen	-1	0
Nieuw-Zeelandse dollar	-8	0
Zwitserse frank	-329	0
	-552	3.245

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2023 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 2.693 lager uitvallen dan de aankoopwaarde. Dit is het verschil in de waarde van de beleggingen voor, en na afdekking van het valutarisico ad resp. 1.708.191 en 1.710.884 zoals hierboven weergegeven.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de valutaderivatenposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31-12-2023	831.165	4.149	1.456	2.693
Valutaderivaten per 31-12-2022	527.116	8.891	262	8.629

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 47.892 (3,0%) en voor het strategisch valutarisico 42.070 (2,7%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen.

Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

(Onderstaande weergave is inclusief geldmarktfondsen).

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	393.295	37,8	347.966	36,9
AA	142.334	13,7	95.329	10,1
A	178.239	17,1	144.770	15,3
BBB	216.360	20,8	233.571	24,8
Geen rating of lager dan BBB	109.868	10,6	122.012	12,9
	1.040.096	100,0	943.648	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	287.380	27,6	233.435	24,8
Resterende looptijd 1 <> 5 jaar	209.091	20,1	256.806	27,2
Resterende looptijd > 5 jaar	543.625	52,3	453.407	48,0
	1.040.096	100,0	943.648	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 55.252 (3,5%) en voor het strategisch kredietrisico van 56.287 (3,6%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk en strategisch verzekeringstechnisch risico bedraagt 41.277 (2,8%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in indirect vastgoed	7.244	100,0	11.530	100,0
	7.244	100,0	11.530	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa EU	7.244	100,0	11.530	100,0
	7.244	100,0	11.530	100,0

Er zijn geen grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	21.604	4,4	27.868	6,3
Communicatiediensten	34.306	7,1	28.119	6,4
Handel	89.213	18,4	73.390	16,7
Energie	26.340	5,4	29.293	6,7
Financiële dienstverlening	89.361	18,4	74.404	16,9
Gezondheidszorg	48.241	9,9	54.743	12,5
Industrie	53.406	11,0	46.088	10,5
Nutsbedrijven	11.593	2,4	9.300	2,1
Technologie	109.960	22,6	75.304	17,1
Overig	2.129	0,4	21.231	4,8
	486.153	100,0	439.740	100,0
<i>Verdeling aandelen per regio:</i>				
Europa	145.974	30,0	151.912	34,6
Noord-Amerika	180.216	37,1	136.964	31,2
Azië excl. Japan	31.826	6,6	26.123	5,9
Oceanië	4.475	0,9	3.987	0,9
Overig	123.662	25,4	120.754	27,5
	486.153	100,0	439.740	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	693.381	66,7	685.732	73,3
Noord-Amerika	275.865	26,5	221.946	23,7
Midden- en Zuid-Amerika	0	0,0	5.728	0,6
Azië ex Japan	7.485	0,7	14.533	1,6
Oceanië	9.686	0,9	3.031	0,3
Overige	53.679	5,2	4.389	0,5
	1.040.096	100,0	935.359	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

Netherlands Government Bond	106.676	6,2	137.333	8,7
BNP Paribas SA	53.300	3,1	50.168	3,2
Federal Republic of Germany	50.875	3,0	36.437	2,3

	2023		2022	
	€	%	€	%
Overige beleggingen				
<i>Verdeling overige beleggingen per regio:</i>				
Europa EU	150.342	75,4	137.065	47,7
Europa niet-EU	49.162	24,6	150.031	52,3
	199.504	100,0	287.096	100,0

Grote posten: overige beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

UBS AG Zurich	135.711	8,8	0	0,0
Institutional Euro Liquidity Fund	150.342	7,9	0	0,0
UBS DPAP CL SHS 2012 Serie 2	49.161	2,9	0	0,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Hoogte buffer

Er wordt geen additionele buffer voor concentratierisico meegenomen.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 8.408 (0,5%) en voor het strategisch actief beheer risico van 7.930 (0,5%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortel formule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortel formule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -148.546 en voor de strategische beleggingsportefeuille -146.047.

Effect toerekenen naar totale vereiste dekkingsgraad

Om van de vereiste dekkingsgraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkingsgraad dient een aanpassing te worden gemaakt omdat het fonds een herverzekerde technische voorziening heeft. Op basis van zowel de feitelijke verdeling als de strategische verdeling is het effect gering en derhalve niet zichtbaar in de vereiste dekkingsgraad.

Uitbestedingsrisico

Zie voor een nadere beschrijving van dit risico de risicoparagraaf van het bestuursverslag.

Vastgesteld te Den Haag d.d. 3 juni 2024

Het bestuur

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Voorzitter

Mw. L.R. Denee-Haasnoot

Mw. C.R.C. Huizinga-Arp

Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie ten Berge

Dhr. P.M. Dantuma

Dhr. P.P. Bannink

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Heerlen is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 12.800.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 640.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomen pensioenen luiden. De door het beroepspensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het beroepspensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het beroepspensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het beroepspensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het beroepspensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 3 juni 2024

drs. Jack Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2023 van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers voert als beroepspensioenfonds de pensioenregeling uit voor openbare apothekers. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 18 miljoen (2022: 13 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2023, zijnde het totaal van de technische voorziening, het stichtingskapitaal en de reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot per 31 december 2023 hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de benchmark hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €900.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een beroepspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT-audit.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de visitatiecommissie het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar hoofdstuk 8 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen en hoofdstuk Intern toezicht van het jaarverslag waar de visitatiecommissie op deze (fraude)risicoanalyse reflecteert.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in '[6] Voorziening pensioenverplichtingen' in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)) en visitatiecommissie.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de interne accountant en compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom

solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting '[5] Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2023 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none">– Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld.– Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en onge-realiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als indirecte beleggingsopbrengsten. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxa-ties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten en vastrentende waarden. Niet-(beurs) genoteerde fondsen kennen eveneens inherent relatief veel waarderingonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderinggrondslagen voor de beleggingen beschreven in “Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling” en een nadere toelichting opgenomen in toelichting ‘[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds’. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2023 € 11 miljoen negatief is belegd in derivaten en € 58 miljoen in vastrentende waarden. Verder is in de categorie andere geschikte methode € 7 miljoen belegd in niet-(beurs) genoteerde vastgoedbeleggingsfondsen, € 136 miljoen in niet(beurs)genoteerde aandelen beleggingsfondsen en € 49 miljoen in overige beleggingen (zijnde hedgefondsen). Dit betreft 14% van de totale beleggingen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de accountant van de beleggingsadministrateur. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.</p> <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2023, de indirecte beleggingsopbrengsten en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in "Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling" en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '[6] Voorziening pensioenverplichtingen'. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door aanpassing kostenvoorziening en de opslag op basis van nader onderzoek. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 3 miljoen hoger uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2023. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data-analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2023 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan

de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Maastricht, 3 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA

BIJLAGE IV

Periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Pensioenregeling Stichting Identificatiecode voor NXRHHU10YR80RNU7DO59
pensioenfonds Openbare Apotheken juridische entiteiten (LEI):

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaan om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja

Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling** gedaan: %

in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

Dit product heeft de volgende **duurzame beleggingen met een sociale doelstelling** gedaan: %

Nee

Dit product **promootte ecologische/sociale (E/S-) kenmerken**. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het 16,74% duurzame beleggingen

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

met een sociale doelstelling

Dit product promootte E/S-kenmerken, maar **heeft niet duurzaam belegd**.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Dit financiële product (hierna: deze Pensioenregeling) promoot de volgende ecologische en sociale kenmerken:

- **ESG-integratie.** Binnen het ESG-raamwerk zijn de factoren Environment, Social en Governance belangrijk. Daarom kijken we naar de overall ESG beoordeling ten opzichte van de benchmark. We hebben als doelstelling om meer dan de benchmark te beleggen in ondernemingen die zich verbeteren op ESG.

- **CO2 uitstoot.** De CO2 uitstoot (intensiteit en emissies) die aan de (deel)portefeuille van de Pensioenregeling kan worden toegerekend wordt beperkt tot maximaal 50% ten opzichte van die van de relevante benchmark.

De Pensioenregeling belegt voor een groot deel in beleggingsinstellingen. Op dit moment kunnen wij nog niet volledig de uitsluitingen en CO2 uitstoot meten van de ondernemingen in de beleggingsinstellingen en kunnen daarover beperkt rapporteren.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

Om te bepalen of de Pensioenregeling voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken, wordt gekeken naar de volgende duurzaamheidsindicatoren:

ESG-profiel. Dit geeft aan hoe ondernemingen scoren op de verschillende aspecten van Ecologisch, Sociaal en Governance. Na iedere herbalancering was het ESG-profiel van de Pensioenregeling gedurende 2023 beter dan dat van de benchmark. Door marktbevingen kan dit op kwartaaleinde afwijken.

CO2-voetafdruk. De CO2-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Om deze CO2-voetafdruk te bepalen, wordt eerst van elke onderneming in de portefeuille de totale uitstoot van broeikasgassen per jaar berekend. Er wordt daarbij zowel gekeken naar de uitstoot die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol), als naar de uitstoot die samenhangt met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). Dit wordt gedeeld door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC). De uitkomst hiervan geeft weer hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot voor elke euro aan financiering. Om tot de CO2-voetafdruk van de hele portefeuille te komen, wordt het gewogen gemiddelde van de CO2-voetafdrukken berekend van alle ondernemingen waarin wordt belegd. De ondernemingen waarin veel wordt belegd wegen dus zwaarder mee.

Over 2023 bedragen de gefinancierde broeikasgasemissies 86,96 tCO2 per miljoen euro belegd vermogen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de reductiedoelstelling die geldt voor de relevante onderliggende mandaten van deze Pensioenregeling.

Duurzaamheids-
indicatoren meten
hoe de ecologische of
sociale kenmerken
die het financiële
product promoot,
worden
verwezenlijkt.

Indicator	Waarde 2023	Waarde 2022
ESG Profiel Portfolio (*)	7,04	6,77
ESG Profiel Benchmark	6,72	6,50
Gefinancierde broeikasgasemissie	86,96	82,43

(*) Dit is een score tussen [0 - 10]. De score kijkt zowel naar het niveau van blootstelling aan ESG-risico's als naar hoe deze risico's beheerst worden.

● **... en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

Ten opzichte van 2022 zijn er geen significante wijzigingen geweest. De volgende indicatoren zijn veranderd:

- Het ESG-profiel is verbeterd.
- De CO2-voetafdruk is gestegen.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Zoals opgenomen in de relevante precontractuele informatieverschaffing, heeft de Pensioenregeling geen minimum commitment afgegeven naar duurzame beleggingen. De Pensioenregeling heeft echter in de gegeven referentieperiode wel degelijk belegd in duurzame beleggingen.

De belangrijkste doelstellingen van de duurzame beleggingen hebben betrekking op:

- **Mitigatie van klimaatverandering.** Het proces om de stijging van de gemiddelde mondiale temperatuur te beperken tot beduidend minder dan 2 °C en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau, zoals vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering.

- **Adaptatie aan klimaatverandering.** Het proces van aanpassing aan de daadwerkelijke en verwachte klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Momenteel is er, gezien de grote diversiteit van activiteiten, duurzame gebouwen en aanpassingen in infrastructuur, nog geen vergelijkbare en aggregerbare indicator beschikbaar voor het meten van de bijdrage van de duurzame beleggingen van de Pensioenregeling aan klimaatadaptatie. In de EU-taxonomie is bepaald welke investeringen in economische activiteiten op basis van zes milieudoelstellingen, waaronder klimaatadaptatie, als ecologisch duurzaam kunnen worden bestempeld. Investerings in bedrijven waarvan minimaal 20% van de omzet voldoet aan de criteria zoals opgenomen in de EU taxonomie, worden als duurzame belegging gezien.

We verwachten dat er steeds meer data beschikbaar komt met betrekking tot de impact van klimaatadaptatie zodat we de bijdrage van de duurzame beleggingen van de Pensioenregeling aan klimaatadaptatie zorgvuldig kunnen meten.

De Pensioenregeling bevat geen beleggingen met een sociale duurzaamheidsdoelstelling.

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologisch of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?***

De duurzame beleggingen mogen geen significante schade toebrengen aan ecologische of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen. Dit is gewaarborgd door alle potentieel duurzame beleggingen, green bonds en aandelen en/of bedrijfsobligaties te beoordelen aan de hand van het Achmea IM beoordelingsraamwerk Duurzame belegging (hierna: raamwerk) en de EU-criteria voor ecologisch duurzame beleggingen. Daar bovenop is een screening op controverses uitgevoerd.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De duurzame beleggingen van deze pensioenregeling hebben als doel een positieve impact te realiseren door middel van doelinvesteringen in green bonds of via beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties. De ESG-dienstverlener beoordeelt of de uitgegeven green bonds, de aandelen en bedrijfsobligaties voldoen aan het raamwerk. Daarnaast is via het uitsluitings- en engagementbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten, zoals hieronder beschreven wordt.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Ja. Ja. Een aantal beleggingsinstellingen waarin de pensioenregeling belegt heeft ondernemingen uitgesloten die met hun gedrag structureel de normen schenden van

de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

In de EU-taxonomie is het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' vastgesteld. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstig afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

SPOA weegt verschillende ESG-criteria mee bij haar investeringsbeslissingen. Maar we wegen niet specifiek mee wat de ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen zijn op de duurzaamheidsfactoren zoals gedefinieerd in de SFDR. We hebben hiervoor de volgende redenen:

- Allereerst hebben we gekozen voor het hanteren van bepaalde ESG-criteria als maatstaf voor impact op duurzaamheidsfactoren die aansluiten bij de visie van het pensioenfonds en beroepsvereniging en deelnemers. We volgen hierin dus niet exact de door de SFDR gedefinieerde indicatoren.
- Ten tweede zouden er significante aanpassingen gemaakt moeten worden in het MVB-beleid en de uitvoering daarvan wanneer wij verklaren wel rekening te houden met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van Artikel 4 SFDR.
- Daarnaast geldt voor pensioenfondsen die ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren meewegen, dat zij ook over een groot aantal indicatoren moeten rapporteren. Het fonds is daarbij afhankelijk van de gegevens over ongunstige effecten die de vermogensbeheerders kunnen aanbieden. Dit leidt tot extra arbeidsintensieve en kostbare rapportages. Dit sluit niet aan bij de doelstelling van het pensioenfonds om de kosten die hierbij horen te willen beheersen.
- SPOA overweegt periodiek of zij gebruik wil blijven maken van de opt-out mogelijkheid ten aanzien van Artikel 4 SFDR.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 2023

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
UBS DPAP CL SHS 2012 Serie 2	Overig	6,5	Zwitserland
Cash bucket EUR	Overig	5,6	Nederland
Bundesschatzanweisungen .2000% 14/06/2024	Overheden	1,6	Duitsland
Netherlands Government Bond 3,75% 15/01/2042	Overheden	1,5	Nederland
Netherlands Government Bond 4% 15/01/2037	Overheden	1,4	Nederland

Royal bank of canada FRN 30/01/2025	Door onderpand gedekt	0,9	Canada
Santander uk plc FRN 12/02/2027	Door onderpand gedekt	0,9	Verenigd Koninkrijk
Netherlands government .5000% 15/01/2040	Overheden	0,8	Nederland
REPOREV_BNP PARIBAS FR_OSEOFI3.000SEP26_02/01/2024	Overig	0,7	Frankrijk
Apple Inc	Technologie Hardware & Apparatuur	0,7	Verenigde Staten
Netherlands Government 2.750% 15/01/2047	Overheden	0,7	Nederland
European union 2.750% 04/02/2033	Supranationalen	0,6	België
Microsoft Corp	Software & Diensten	0,6	Verenigde Staten
French discount t-bill ZC 12/07/2023	Overheden	0,6	Frankrijk
TSMC	Halfgeleiders en halfgeleiderapparatuur	0,5	Taiwan

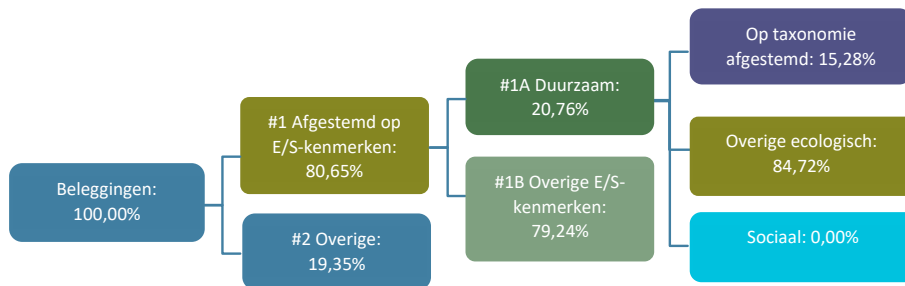

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen was 16,74%.

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

● Hoe zag de activa-allocatie eruit?

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die worden gebruikt om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging gelden.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- De subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- De subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die op de ecologische of sociale kenmerken zijn afgestemd, maar die niet als duurzame belegging gelden.

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Sector	% van portefeuille
Overheden	12,7
Door onderpand gedekt	7,4
Financiële instellingen	7,2
Energie	2,9
Supranationals	2,8
Nutsvoorzieningen	2,7
Banken	2,2
Financiële diensten	2,1
Farmaceutica, biotechnologie en levenswetenschappen	1,9
Overig	58,1

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Van de duurzame beleggingen met een ecologische milieudoelstelling mitigatie was 15,28% afgestemd op de EU-taxonomie.

Voor aandelen en/of bedrijfsobligaties is:

- 0,32% afgestemd op de doelstelling klimaatmitigatie
- 0,00% afgestemd op de doelstelling klimaatadaptatie.

Voor green bonds wordt gekeken naar de beschikbare, publieke, informatie op de website van de uitgevende instelling, zoals de Second Party Opinion, het Green Bond Framework en het Impact report. Nieuwe uitgevende instellingen die nog geen informatie beschikbaar stellen op de website, worden benaderd met vragen over de exacte afstemming op de EU-taxonomie. Op deze manier komt er steeds meer data beschikbaar. Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de SFDR (Level 2) verwachten wij dat er steeds meer informatie beschikbaar zal komen.

Voor het vaststellen van de percentages afstemming op de EU-taxonomie wordt voor aandelen / bedrijfsobligaties gekeken naar de beschikbare data van MSCI.

De gerapporteerde percentages zijn op bovenstaande wijze vastgesteld of afkomstig van een onafhankelijke dataverstrekker, in dit geval de dataprovider die uitgaat van door de ondernemingen gerapporteerde data op taxonomie alignment. Hierop is geen aanvullende betrouwbaarheidsverklaring van een accountant afgegeven of een toetsing uitgevoerd.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

● **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie¹ voldoen?**

Ja:

In fossiel gas In kernenergie

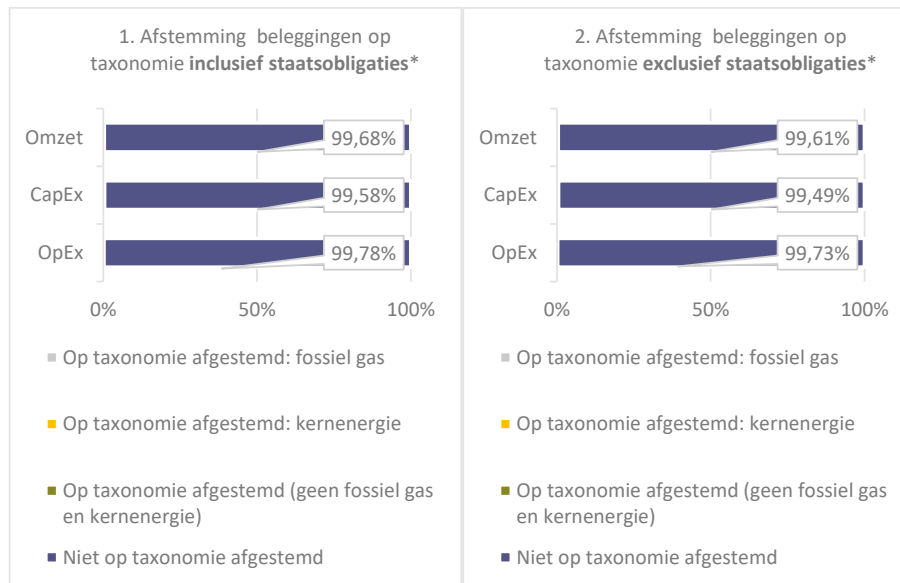
Nee

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas- en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie -zie de toelichting in de linker marge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgelegd in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven (CapEx)** die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven (OpEx)** die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weergeven.

De onderstaande diagrammen geven in het grijs, oranje en groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties weer, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

***In deze diagrammen omvat "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.**

Data omtrent Taxonomy alignment wordt voor green bonds die beoordeeld zijn door de ESG-dienstverlener gebaseerd op documentatie van de uitgevende partij en de Second Party Opinion. Een onderverdeling naar Omzet, CapEx, OpEx wordt voor de green bonds niet gemaakt in:

- Rapportages van de uitgevende organisatie,
- Second Party Opinion (dit document wordt gebruikt om vast te stellen of iets een green bond is in combinatie met het Achmea IM Greenbond Raamwerk)
- Bloomberg

Aangezien de ESG-dienstverlener zich baseert op onafhankelijke informatie, welke niet beschikbaar is op dit moment, tonen bovenstaande grafieken dan ook 100% niet op taxonomie afgestemd en niet een uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx.

Voor overige duurzame beleggingen is data over Taxonomy alignment en de uitsplitsing naar Omzet, CapEx of OpEx afkomstig van de onafhankelijke dataprovider.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten was 0,09%.

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

In de voorgaande periode is nog niet gerapporteerd over duurzame aandelen en bedrijfsobligaties. Daarom kan hiervoor geen vergelijking gemaakt worden met de vorige periode.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet waren afgestemd op de EU-Taxonomie, was 84,72%.

Er wordt ook belegd in duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet zijn afgestemd op de taxonomie. Ondernemingen kunnen duurzame doelstellingen hebben, maar niet verplicht en/of in staat zijn om te voldoen aan de rapportageverplichtingen van de taxonomie.

Het raamwerk neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een aandeel en een bedrijfsobligatie te beoordelen. Het raamwerk voor aandelen en bedrijfsobligaties gebruikt ook vereisten tot wetenschappelijk aantoonbare emissiereductiedoelstellingen en tot een lagere CO₂-uitstoot dan het sub industrie gemiddelde.

Het raamwerk op green bonds neemt, naast EU Taxonomie alignment, meerdere criteria in acht om een green bond te beoordelen. Het raamwerk volgt de ICMA Green Bond Principles. Daarnaast gebruikt het raamwerk de richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative voor het beoordelen van de duurzaamheid van te financieren activiteiten. Zo wordt de kwaliteit van green bonds beoordeeld. Bonds worden afgekeurd indien de algemene strategie van het bedrijf inconsistent is met het uitgeven van een green bond, het milieuvoordeel discutabel is (niet conform CBI taxonomie) en niet alle te financieren activiteiten kwalificeren als 'duurzame belegging' conform SFDR. Daarnaast is data omtrent taxonomie alignment op dit moment nog beperkt beschikbaar.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Het aandeel van sociaal duurzame beleggingen was 0%.

Welke beleggingen zijn opgenomen in 'overige'? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen die onder 'overige' zijn opgenomen bestaan voor het grootste deel uit beleggingen in beleggingsfondsen. Over deze beleggingsfondsen kan de ESG-dienstverlener geen e/s kenmerken meten. Daarnaast zijn onder 'overige' liquiditeiten opgenomen. Het streven is om het percentage liquide middelen zo klein mogelijk te houden. De beleggingen zijn bedoeld om de portefeuille efficiënt te beheren of rendement te behalen. Er bestaan geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Een overzicht van alle type beleggingen onder overige is opgenomen in onderstaande tabel.

Type belegging	% van "overige"
Liquiditeiten	59,0
Fondsen	35,4
Overig	21,0
Derivaten	-15,4

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Gedurende 2023 zijn onderstaande maatregelen getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken:

Engagement: De vermogensbeheerders zijn in gesprek gegaan met ondernemingen waarin wordt

belegd.

Stemmen: Daarnaast hebben de vermogensbeheerders actief gebruik gemaakt van aandelhoudersrechten om lange termijn waarde creatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin wordt belegd.

Zie voor meer informatie de MVB documentatie op de website.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. Met dit financieel product wordt de gehele Pensioenregeling bedoeld. Er is geen alomvattende referentiebenchmark op het niveau van de Pensioenregeling om te bepalen of de Pensioenregeling is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

- **Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?**

Niet van toepassing.

- **Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?**

Niet van toepassing.

- **Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?**

Niet van toepassing.

- **Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?**

Niet van toepassing.

